

Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

ANUL XVI NR. 41 (645) — 7 octombrie 1967

flacăra

BRÂNCUȘI PICTAT DE AMEDEO MODIGLIANI ÎN 1909.

La festivitățile prilejuite în București de Ziua recoltei au luat parte conducătorii partidului și statului nostru în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu. A participat, de asemenea, tovarășul Todor Jivkov, care împreună cu soția au făcut o vizită de prietenie în țara noastră.

Duminică 1 octombrie 1967, orele 9. Mii și mii de cetățeni au luat parte la adunarea populară din Piața Obor.

Din totdeauna toamna a fost anotimpul împlinirilor, al belșugului și veseliei. În obiceiurile neamului nostru, din cele mai vechi timpuri, toamna a fost un prilej de chibzuială și de sărbătoare. De chibzuială fiindcă românul zice: «Cînd se culege, atunci se alege». Înțelepciunea bunilor noștri e izvorită din multimilenara experiență de lucrători ai pămîntului, de oameni învățați a face pîine și vin cu propriile lor palme. Și-n crugul toamnei, cînd bucatele și pometurile cîntăresc cît truda de un an, cum să nu te bucuri și să nu petreci?

*«Mătură-ți, gazdă, podu',
Mătură-l de griu de vară
C-amu-ți vine din ias-vară;
Mătură-l de griu de toamnă
Să-ți aducem din ias-toamnă;
Îți aducem griu frumos,
Să fii, gazdă, vesel!»*

Împămîntenită în zilele noastre, Ziua recoltei a încununat datinile strămoșești dîndu-le străluciri și înțelesuri noi. Ziua recoltei nu e o sărbătoare a țărânului ci a Țării. În fiecare cătun, în fiecare sat, în fiecare oraș și în primul rînd în Capitală tot poporul a cinstit și s-a bucurat, duminica din urmă, de roadele anului.

Dimineața, cînd soarele a prins să stîrnească aromele fructelor și mustului crud, în bătrînul Obor tulnicele au zvonit îndelung în întîmpinarea frunților țării, oaspeți așteptați la sărbătoare.

Mai ceva decît la mama acasă. ▲

ziua recoltei

Hai să-ntindem hora mare!

Așa cum cere datina și inima, bătrînul cooperator Constantin Toma a oferit înalților oaspeți tradiționala piine cu sare.

Sînt rostite cuvintele de bun-venit:
*«E cornul abundenței iarăși plin
 Și se revarsă generos pe glie,
 Vioara toamnei sună cristalin
 Și ploști cu vin sorbim cu bucurie.
 Din orice colț al țării românești
 Ziua recoltei, bună, primitoare,
 Vă-ntîmpină, sub zări sărbătorești,
 C-un gest străbun — cu piine și cu sare».*

Cei mai de frunte gospodari ai țării, conducătorii de partid și de stat, au cinstit cu prezența lor expozițiile organizate cu acest prilej.

La ceasul amiezii frunțașii țării și frunțașii muncii ogoarelor au prînzit împreună din bucatele recoltei anului 1967.

De la sărbătoarea, după datini vechi și noi, a toamnelor tot mai bogate, de la Ziua recoltei, oferim cititorilor noștri imaginile de față.

Bădia Petrache la tîrg. ►

Bun e mustul ghiurghiului! ▲

Toamna în Tîrgul Moşilor, cu bărci, cu lanţuri şi ▶
două muzici, două.

Popas la Hanul veseliei ▼

Faptele sînt de mult bine stabilite: în majoritatea covârșitoare a accidentelor de circulație vinovați sînt oamenii de la volan. Atunci cînd omul de la volan este vinovat, se știe că a păcătuit împotriva uneia dintre cele trei «porunci» principale făcute pentru șoferi și formulate, într-un fel sau altul, în toate regulamentele de circulație din lume — nu bea, căci vehiculului nu-i place să fie condus pe două cărări; nu abuza de viteză, ca să nu-ți grăbești sosirea în rai și nu pleca la drum fără să te asiguri că mașina e în perfectă stare.

Ce se întîmplă cu acele accidente care nu fac parte din cazurile de mai sus? Într-o oarecare măsură se socotește că și drumul e vinovat! Afirmatia nu este lipsită de o oarecare rațiune. Să vedem cum și prin cine îl putem «trage la răspundere».

Un studiu amănunțit și documentat relevă faptul că accidentele de circulație, deși mai mult sau mai puțin dispersate pe toată întinderea drumului, «trag» în mod deosebit spre anumite sectoare relativ scurte și înșelătoare pentru șoferi, adevărate capcane ale circulației. Asemenea studii au început să fie întreprinse și în țara noastră de mîltița circulației. Iată și câteva observații concrete. La intrarea în orașul Cîmpina, unde lățimea părții carosabile este de numai șase metri, cu acostamente mai înguste de un metru și șanțuri laterale adînci, numărul accidentelor înregistrate anul trecut a fost de trei ori mai mare decît pe întregul sector de șosea cuprins între km 70 și km 120. Pe același drum național, între km 250 și km 285, există 12 poduri înguste, cu lățimea între cinci și șase metri. Majoritatea accidentelor de pe acest sector de treizeci și cinci de kilometri s-au concentrat în apropierea acestor poduri. În locurile mai înguste decît lățimea-etalon de 7 m, procentul de accidente crește vertiginos, fiind de cîteva ori mai mare decît pe restul porțiunilor. Și alte obstacole permanente care duc la reducerea lățimii efective a părții carosabile, cum ar fi stîlpii pentru iluminatul public pe artera principală din Rm. Vilcea sau unii arbori păstrați din considerente estetice pe marginea drumului București-Pitești, constituie o sursă permanentă de accidente. Pe asemenea porțiuni ar fi foarte necesară sporirea semnelor de circulație care să limiteze viteza, să avertizeze conducătorii.

O concentrare îngrijorătoare de accidente se manifestă la curbele periculoase cu rază mică (vezi podul de la Topoloveni) și la intersecțiile de

drumuri deseori amplasate în sectoare cu vizibilitate redusă. Multe drumuri principale în apropierea intersecțiilor cu cele secundare, neamenajate, sînt deseori acoperite cu un strat gros de noroi adus de roțile vehiculelor. În zilele ploioase aceste porțiuni devin alunecoase și constituie o sursă permanentă de accidente.

Din statistici mai putem afla că nu puține accidente se întîmplă din cauza staționării unor vehicule pe partea carosabilă (deseori nesemnificate noaptea), la opririle IRTA, pe porțiunile care traversează localitățile.

Cunoscînd cauzele, s-ar părea că există toate motivele de a lua și măsurile corespunzătoare pentru a înlătura efectele. Iar efectele sînt deseori tragice. «Capcanele» amintite ale drumurilor au drept urmare accidente de cea mai mare gravitate. Ce ar trebui să se facă? E vorba de rectificarea curbilor cu rază mică, de lărgirea porțiunilor înguste pînă la lățimea normală a platformei drumului, de amenajarea unor stații și locuri de refugiu în afara părții carosabile, amenajarea de trotuare în comunele străbătute de artere principale. De asemenea, sînt necesare defrișări sau demolări și rectificări de taluzuri pentru a se asigura vizibilitatea minimă la curbe sau întretăieri de artere, amenajarea de pasaje denivelate la trecerile de cale ferată, unde traficul este intens, construirea parapetelor de protecție în locurile periculoase, pavarea sau pietruirea pe o distanță de cel puțin 50 m a drumurilor secundare la convergența cu drumurile principale, desființarea unor drumuri laterale cu trafic neglijabil, completarea indicatoarelor de circulație și a marcajelor rutiere.

În multe privințe noua reglementare a circulației (de fapt ea nici nu este atît de nouă, a împlinit anul) pune punctul pe «i» în ce privește «toaleta» drumului, stabilește o serie de răspunderi și obligativități în ce privește staționările și alte îngustări de durată sau de moment ale părții carosabile. Teoretic, ea a contribuit și în această privință la îmbunătățirea condițiilor de circulație, dar numărul de accidente, în linii mari, nu este în scădere ci dimpotrivă, iar cît privește traducerea în viață a măsurilor amintite mai sus se face încă extrem de puțin.

Există, ce-i drept, porțiuni de drum care favorizează accidentele — se recunoaște la direcția drumurilor din Ministerul Transporturilor Auto, Navale și Aeriene, ca și la serviciile de drumuri din cadrul sfaturilor populare regionale. Ce să-i faci?

Moștenire grea! Acum, ni se poate răspunde pe bună dreptate că toate drumurile și podurile se construiesc la lățimea stabilită, că în cadrul modernizărilor de drumuri se fac rectificări de trasee, se îmbunătățesc și se completează indicatoarele și marcajele, că a început — timid încă — înlocuirea «morcovilor» de beton de pe marginea drumurilor cu stîlpișori de plastic etc.

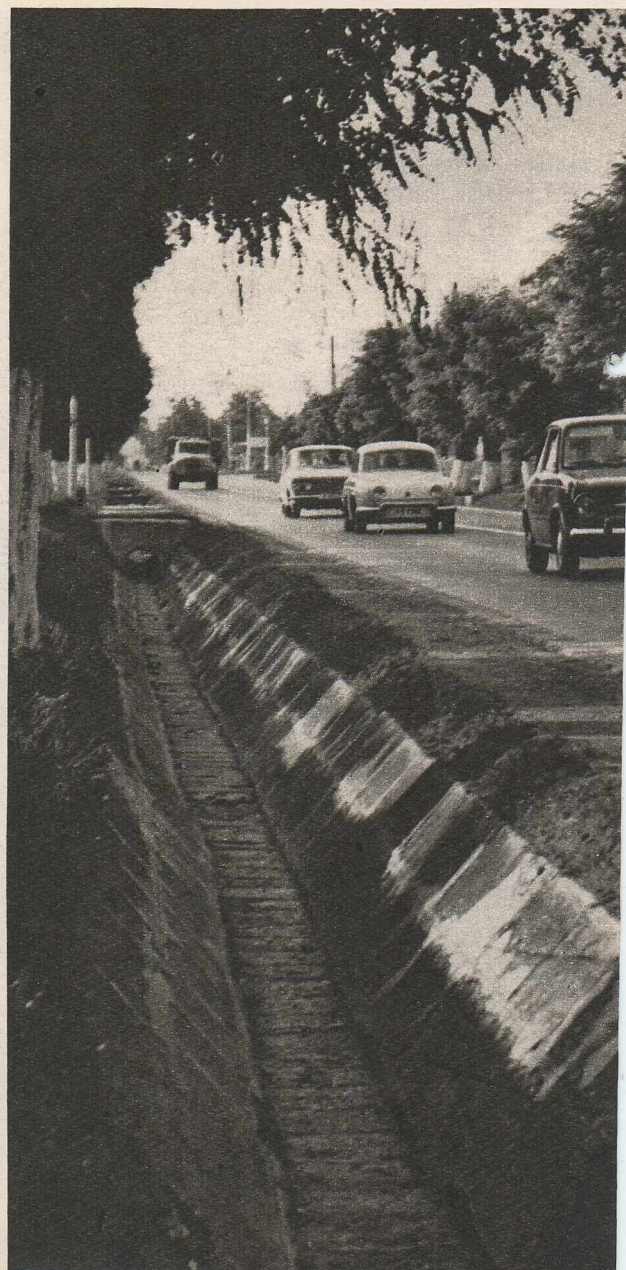
În aparență totul ar fi rezolvat. Optimismul nu este însă justificat. Circulația pe drumurile publice se dezvoltă vertiginos. Parcul de automobile crește repede. Peste doi-trei ani această creștere va fi și mai accelerată, cînd noua uzină de autoturisme, actualmente în construcție, va produce cîte 50 000 vehicule pe an. Dar multe drumuri în aparență bune, fiindcă sînt asfaltate, de pe acum fac față cu greu traficului intens. Ca exemple s-ar putea da arterele Pitești-București sau Ploiești-București. Referitor la prima, o știre apărută în presă la începutul acestui an ne anunța începerea construcției unei autostrăzi ultramoderne. Iar cît privește cea de-a doua, doar ieșirea din București e mai largă, restul drumului spre Ploiești impune restricții importante de viteză, datorate aglomerației și îngustimii șoselei. Ce să facem mai întîi? — s-ar putea pune întrebarea. În primul rînd, trebuie să construim drumuri și poduri noi, cît mai multe și moderne. Un astfel de răspuns ar fi numai parțial corect. Nu kilometrajul total de drumuri asfaltate și modernizate are importanța cea mai mare, ci cerințele și intensitatea traficului trebuie să fie acelea care să dicteze urgența și prioritatea unor lucrări. De acest lucru nu se ține întotdeauna seama. Așa cum, din păcate, nici la construcțiile noi, pornindu-se de la greșite considerente de economie, nu se ține seama de necesitatea unor refugii și locuri de staționare care să degajeze carosabilul.

Forurile de resort — direcția drumurilor din M.T.A.N.A. și sfaturile populare — trebuie să desfășoare o activitate mai susținută atît în ce privește construirea de drumuri noi cît și de îmbunătățirea condițiilor de circulație pe cele mai vechi. Este vorba deci de activități care trebuie să se desfășoare paralel și să se completeze. Iar condițiile care să ducă la reducerea numărului de accidente trebuie să constituie unul din criteriile hotărîtoare la amenajarea arterelor de circulație.

Licsandru POPESCU
Fotografii de
Elena GHERA

Drum

◀ Șosea cu circulație intensă — serpentinele Timișului — dar grija pentru întreținerea marcajelor orizontale e absentă. Una din măruntele contribuții ale serviciilor de drumuri la favorizarea accidentelor.

Linia albă e continuă, depășirea ei e interzisă, dar conducătorul preferă să încalce prevederea decât să facă cunoștință cu copacul crescut pe șosea. Ce să-i faci, copacul nu cunoaște regulile circulației.

accidentat

DILEMA CONSTRUCTORILOR DE ȘOSELE

Staționând pe șosea, o porțiune din aceasta e îngustată și creează dificultăți desfășurării normale a circulației. Ce te faci însă cu lipsa locurilor de refugiu? ...Plătești amenda și blestemi pe cei care amenajează drumurile.

◀ Intrarea în Cimpina, după ce că e îngustă — șoseaua nu are decât 6 metri lățime — mai e și încadrată de șanțuri adânci. Poate pentru ca accidentele să fie mai spectaculoase.

BRÂNCUȘI

arhaism și modernitate

de Petru COMARNESCU

In literatura din Romania *de Dan GRIGORESCU*

IN AMILITAREA CELOR CE MAU

CUNOSCUT IN DEVA SAU MA

VOR CUNOASTE DEACUM INALTA

Fără a nesocoti influențele sau inspirațiile — poate mai curînd îndemnurile — pe care le-a primit Brâncuși la Paris din partea unor curente și personalități ale artei mondiale și fără a reduce la rădăcinile folclorice și stilistice românești reala înnoire pe care a adus-o el sculpturii contemporane, ne propunem a arăta, în acest fragment dintr-un eseu ce se va tipări în străinătate, prezența și rolul elementelor folclorice românești și ale unor forme de stilistică populară în actul său creator.

din București, pe care a absolvit-o în 1902, apoi în atelierul lui Mercié de la Școala de arte frumoase din Paris (1904-1906) și sub înriurirea lui Rodin (1905-1907).

El nu a căutat niciodată reușitele materiale și nici reușitele de a crea în felul altora. Ca om, a disprețuit trădarea omeniei, robia banului, parvenirea prin mijloace nedemne. Povestindu-ne, în 1938, cât de greu a dus-o la început la Paris, trăind uneori cu douăzeci de centime pe zi, a adăugat: «Puteam avea bani dacă mă indeletniceam cu altceva. Dar am vrut să fac sculptură și, tot pentru că am vrut eu, am ajuns la Paris. Mon jeu est à moi».

După cum se va vedea, în unele cazuri găsim în operele lui Brâncuși atât forme cât și idei de origine folclorică românească, pe cînd în alte cazuri ideea folclorică dobîndește inedite forme sau, invers, formele sale — considerate uneori «pure», adică lipsite de orice referință la realitate — capătă semnificații umaniste, unele de ordin arhaic, altele de ordin foarte modern.

Rezultatele activității sale de sculptor pînă la 1907 nu l-au mulțumit. La sfîrșitul studiilor de la Craiova, el a creat acel cap al împăratului Vitellius (1898), modelînd cu pătrundere psihologică și construind cu vigoare un portret antic, iar la București a lucrat *Ecorșeul* — «jupuiind» statuia lui Antinous din Belvedere și dovedind o aplicație științifică deosebită, o excepțională cunoaștere a anatomiei. Nu l-au mulțumit nici remarcabilele rezultate obținute sub influența lui Rodin, acele capete de copii și mai ales bustul *Supliciu* (1906), reprezentînd un copil chinuit. În acest bust, modelat în stil rodinian, adusesse o tensiune interioară, un dramatism michelangelian, pe care-l găsim și în vigurosul modelaj al buzelor din acel cap feminin desprins dintr-un bloc de marmură, prima variantă a *Muzei adormite* (Somnul), datată 1908. Nu l-au mulțumit nici aceste reușite pe linie rodiniană, în care deja începuse să se diferențieze printr-o notă mai dramatică de marele Rodin. Se știe formula cu care l-a refuzat pe Rodin — formulă tipică pentru înțelepciunea-i de țăran — cînd maestrul i-a propus să luereze în atelierul său: «La umbra copacilor mari nu crește nimic».

Este foarte important de analizat momentul de cotitură în creația lui Brâncuși, operele pe care le-a creat în anii 1907-1910 la Paris. Data de 1910 este considerată de unii critici ca Alfred Neumeier drept momentul de naștere a sculpturii moderne: «Apariția sculpturii moderne a început pe la 1910... prin opera sculptorului născut în România, Brâncuși».

Ceea ce se desprinde limpede din biografia sa este, pe de o parte, faptul că el nu s-a dezis niciodată de fundamentele culturii de obîrșie și, pe de alta, că totodată s-a străduit să-și găsească o cale proprie de realizare ca artist. Brâncuși a căutat calea acestei realizări revenind adesea la tratarea aceluiași teme, spre a le esențializa și desăvîrși. A luat foarte în serios tot ce putea învăța la Școala de arte și meserii din Craiova (1894-1898), la Școala de arte frumoase

Desigur că geometrizarea la care ajunsese Cézanne — și pe urmele sale cubiștii — ecurile aceluși deziderat de «traiter la nature comme par le cylindre, la sphère, le cône...» i-a dat de gîndit lui Brâncuși, ca și altor altor artiști ai lumii, dar în mai mare măsură se vedește la el un răspuns la orientarea, începută prin Gauguin și continuată de urmașii acestuia, către valorificarea unor lumi

MASA TĂCERII — piatră de Bampotoc, 1937, Grădina publică din Tg. Jiu.

MA' NUMEȘCU

AVENTURIER

ANGLIA

DIAPAR SI APAR MEREU

DIAPAR SI APAR MEREU

AN DE GIUD SA TREC SI

MAM SATURAT DE VIATA

DEVA 9.10.1987

21 ani de profesie

GRANITA INSPRE FRANTA

NIMENI NUMI STE DE URM

15 ani

scolară 3

(Continuare în pag. 11)

**COLOANA RECUNOȘTINTEI FĂRĂ
DE SFÎRȘIT** — tuci arămit, 1938, Parcul
«Brâncuși» din Tg. Jiu.

▲ **DOMNIȘOARA POGA-
NY** — bronz șlefuit, 1913,
colecția Cecilia Cuțescu-
Storck, București.

◀ **RUGĂCIUNEA** — bronz,
1907, Muzeul de artă al
Republicii Socialiste Ro-
mânia.

patriarhale, legate de viața naturii, către elementar și primitivism, către puritate și chiar naivitate. Sir Herbert Read accentuează pe bună dreptate interesul față de arta primitivă care a început cu Van Gogh și Gauguin și a fost continuat și dezvoltat de Picasso, Brâncuși, Arp, Moore și alții.

Nu începe îndoială că atmosfera pariziană i-a fost în genere stimulatoare lui Brâncuși, iar legăturile întreținute de-a lungul anilor cu Apollinaire, Douanier Rousseau, Modigliani, Satie sau cu Joyce, Pound și Cocteau i-au îmbogățit orizontul spiritual. Dar, în totu, Brâncuși a fost oarecum o figură izolată în tumultul Școlii Parisului, preferind solitudinea și simplitatea, nutriind o spiritualitate universală, fapt observat de către mulți dintre comentarii opereii și vieții sale.

Este foarte semnificativ — credem — că în tendința manifestată în cadrul Școlii Parisului către primitivism, către inspirația din artele unor popoare trăind încă într-o stare patriarhală, Brâncuși nu s-a dus cu gândul nici la arta polineziană, asemeni lui Gauguin sau unor expresioniști germani, nici la arta africană, asemeni lui Picasso și altora, ci la unele elemente arhaice sau primitive din cultura patriei de obârșie, elemente încă vii și capabile de interpretare și transfigurare, de trecere în forme «culte».

Marea transformare, «mutația» ce se petrece în creația lui Brâncuși în anii 1907-1910 și ceva mai târziu, când începe seria *Păsărilor măiestre* (1912-1915), se explică printr-o fericită confluență între îndemnul către arta primitivă, primit de la unii dintre înnoitorii Școlii Parisului, și găsirea unor modalități de expresie potrivite cu ființa și spiritualitatea sa, cu datele culturii de obârșie.

Ca și alți creatori de forme și sinteze noi, ca și alți deschizători de drumuri noi, Brâncuși a primit și a dat, ba,

prin faptul că a înnoit în mod hotărâtor viziunile și tehnica sculpturii mondiale, el a dat infinit mai mult decât a primit. Creația sa nu se poate explica numai prin îndemnurile generale și individuale primite la Paris, îndemnuri reale și stimulatoare. Dar dacă nu ar fi venit acolo cu ceea ce era al său, cu o memorie fabuloasă de tradiții și deprinderi de viață, cu un fel propriu de a iubi lumea și fenomenele ei, în sfârșit, în acea năzuință spre autodefinire și desăvârșire, nu i-ar fi fost așa de lesne ca, în curs de trei ani, să treacă de la icsușitele portrete modelate în spirit rodinian la acele compoziții statuare intitulate *Rugăciunea* (1907) și *Sărutul* (temă care apare în primele variante în anii 1907-1910, din 1910 fiind monumentul de la cimitirul Montparnasse și care va fi reluată în 1933 în *Coloana sărutului*, iar în 1937 în *Poarta sărutului* de la Tîrgu-Jiu), precum și operele intitulate *Cumînțenia pămîntului* (1909) și *Narcis* (1909).

Înnoirile pe care le aduce Brâncuși în anii 1907-1910 se datoresc în considerabilă măsură trezirii în conștiința și în năzuințele sale de artist a celui «inconștient colectiv» teoretizat de Jung; se datoresc reluării, conștiente și inconștiente, a contactului cu spiritualitatea lui de țaran român, cu moștenirea folclorică și stilistică ce o purta în sufletul și memoria sa.

Aceasta se vedește de la prima lucrare mai proprie ce o creează în 1907: *Rugăciunea*. Comandîndu-i-se un monument funerar pentru cimitirul din Buzău, Brâncuși infățișează figura unei femei nude care se roagă în genunchi. Ca atitudine, conformație, simplificarea tipologică, figura statuară în bronz este a unei țărănci române, iar tratarea se bizuie pe metodele stilizării, curente în arta populară românească. Înclinarea trupului, raporturile dintre cap, trunchi și picioare, baza mai alungită a picioarelor de la genunchi la tălpi se înscriu într-o geometrie fără gres, păstrînd prezența umană și semnificația gestului. Forma, deși concretă, are pe alocuri o alternanță de rotunjimi și unghiularități amintind și mai mult procedeele stilizării de pe covoarele din regiunea natală a sculptorului — Oltenia — covoare împodobite cu figuri de oameni și animale, cu frunze și flori înscrise într-o armonioasă și vie geometrie.

Mai stilizată și exprimînd o altfel de meditație și tristețe decât cea curent umană este altă operă a lui Brâncuși, *Cumînțenia pămîntului*. Reprezintă un fel de idol-femeie așezat cu brațele strînse la piept. Cioplită în piatră — figura aceasta enigmatică are o formă concentrată, închisă, de bloc, cu unduitoare ritmuri interioare. Capul voit mărit, cu suprafețele aplatizate, are o frunte largă și trăs-

turi ce exprimă ceva misterios.

Personal, interpretăm această statuie, care, deși de proporții relativ mici posedă o vădită monumentalitate, ca un simbol al fertilității pămîntului sau a naturii.

Expresia enigmatică a chipului o explicăm tocmai prin interpretarea conferită de sculptorul de obârșie țărănească, ce știa nu numai de dărniciele pămîntului dar și de orînduielele unei capricioase ale naturii, de amenințările secetei. Aici întîlnim nu numai un apel la pămînt, la rosturile și înțelepciunea lui ca depozitar al puterilor naturii, ci și la îngrijorarea pămîntului de a nu putea fi totdeauna rodnic, de a nu putea asigura reinvierea naturii în mod deplin, cînd cerul nu trimite ploile la timp. Spiritualitatea lui Brâncuși corelează — ca și în operele de mai tîrziu — pămîntul cu celelalte elemente sau stihii care țin lumea sau cosmosul: soarele, aerul și apa. Mitul folcloric al reinvierii naturii — pe care îl găsim și prin simbolurile lui Isis, Adonis sau, la romani, prin *Iupiter Pluvius* — capătă la Brâncuși transmutații și corelații mai complexe, el transfigurînd arhaice sensuri folclorice românești dar neignorînd nici miturile altor culturi, căci, în aceeași perioadă, el creează capul lui *Narcis*, personaj pe care îl va corela curînd în plănuirea unui monument comemorativ intitulat *Fîntina lui Narcis* și rămas sub formă de eboșă. Probabil că din cultura ce și-o formase nu lipsea cunoașterea versurilor lui Ovidiu referitoare la *Iupiter Pluvius* și la *Narcis*.

Oricum, el aduce interpretări de artist cult folclorului românesc și rădăcinilor lui arhaice, aparținînd uneiori unor culturi și mai vechi.

Mai pregnantă apare ideea folclorică în variantele *Sărutului*, create în aceiași ani. Poate că inițial *Sărutul* (variantele din 1908-1909) nu a avut semnificația pe care o va căpăta ulterior la monumentul din cimitirul din Montparnasse (1910) și mai tîrziu în *Poarta sărutului* de la Tîrgu-Jiu (1937), modificîndu-se de altfel și morfologia.

Înainte de a analiza forma și eventualele ei proveniențe ca inspirație, amintim că ideea *Sărutului*, așa cum o rezolvă Brâncuși, este de origine folclorică românească. Este vorba de o legendă indo-europeană — legenda arborilor înlănțuți sau îmbrățișați. În vechime, la romani și la alte popoare, arborii erau socotiți ca ființe vii; exista chiar credința că arborele este reîncarnarea unui suflet. La țărani români se sâdea pe mormîntul mortului tînăr și necăsătorit un arbore. Iar cînd era vorba de o pereche de tineri care se iubesc și nu reușesc să se căsătorească fiind despărțiți de

(Continuare în pag. 13)

fișă biografică

de Barbu BREZIANU

Calendarul gregorian precum și documentele de arhivă adevăresc faptul că Brâncuși Constantin a văzut lumina zilei la 2 martie 1876 în cătunul Hobița, comuna Peștișani, plaiul Vulcan, județul Gorj. Era fiul lui Nicolae Brâncuș și al Mariei Brâncuș (născută Diaconescu), de meserie torcătoare — așadar, zămislițoare de fote, scoarțe, cergi, zeghii. Frații lui se numeau: Ion, Vasile, Gheorghe, Grigore, Dumitru, iar soră-sa, Frâsina.

Patru clase primare făcute la Peștișani și Brediceni vor fi alternate, vara, cu îndeletnicirea de păstor al vitelor pe suhatul Bistriței. Din gîrla de unde i se adăpau turmele Brâncuși alegea pietre șlefuite de apă, înșesîndu-și buzunarele cu cele mai frumoase; și tot acolo, pe malul riului, își ridicase o colibă mică.

Iarna plăcerea lui era să plămădească oameni de zăpadă sau alte forme inchipuite, în jurul cărora copiii se adunau minunîndu-se de nemaipomenitele chipuri de omăt ale viitorului, nebănuitului sculptor. Erau ca niște jucării în stare să aducă bucuria micilor hobițeni.

De această epocă își va aduce aminte toată viața: «Mi-era așa de dor să revăd cîmpurile noastre albe ca zăpada, pe care nu le-am văzut din copilărie» — scria el în februarie 1935, cînd își exprima bucuria de a putea reveni, chemat fiind să înalțe monumentele de la Tirgu-Jiu. «Nu vă pot spune cît de fericit aș fi să pot face ceva la noi în țară» — spunea Brâncuși în acea scrisoare adresată Miliței Petrașcu.

Minat de dor de ducă, la nouă ani fugise de acasă și ucenicise rînd pe rînd la o boiangerie din Tirgu-Jiu, apoi la Slatina și la Craiova, unde în 1888 va sluji ca argat la cîrciuma fraților Spirtaru și la loniță Zamfirescu, patronul unei bodegi-băcănii simandicoase, pe ulița Maicii Domnului. Fiindcă era mic de stat, patronul îl pusese să spele butoaiile cu frunze de gutui, și Brâncuși intra ca un mic Diogene înduntru să le curețe și limpezească. Tot aci, în orele libere, cu un briceag, prefăcea lăzile de mandarine în gherghefuri, casete ori viori. Tocmai construcția și sunetele minunate ale unei asemenea viori vor determina pe cîțiva clienți, filantropi amatori de aperitive, ca și pe stăpînul prăvăliei, să-l dea pe băiat la Școala de meserii a județului Dolj, unde se învăța strungăria, tîmplăria, mecnica, turnătoria, fierdăria și sculptura în lemn — ultima fiind, bineînțeles, materia la care Constantin Brâncuși va străluci și unde îndemînarea lui nativă va putea dobîndi cunoștințe temeinice.

O călătorie de o vară la Viena (1897) îi va aduce și un certificat de capacitate de la o fabrică de mobilă de artă, iar participarea la o expoziție artizanală din Parcul Bibescu, la Craiova, vor da o tot mai mare încredere în sine înzestratului elev care, lipsit de mijloace, nu se putea uneori întoarce la Hobița nici măcar în vacanța Crăciunului.

În 1898 vinde fratelui său, Grigore, sfoara de pămînt din moștenirea părintească, pentru a putea astfel urma Școala de Bele-arte din București, unde va avea profesori, doar cîteva săptămîni, pe sculptorul Ion Georgescu, apoi pe V. Hegel, Dimitrie Gerota și alții. Aci recoltează o serie de mențiuni onorabile, de medalii de bronz și argint. Este un student eminent.

În 1903 expune la Ateneul român și modelează admirabilul portret al generalului doctor Carol Davila; apoi întreprinde fabuloasa lui odisee pornind pe propriile lui picioare, la propriu și la figurat, dormind prin păduri, spărgînd pietre, crăpînd lemne (ca să nu moară de foame) și ajungînd în cele din urmă, bolnav și frînt de oboseală, în iunie 1904, în «Orașul-lumină».

La Paris va urma cursurile Școlii naționale de arte frumoase și va lucra în atelierul lui Rodin. Începînd din 1906 lucrările îi vor fi admise atît la Salonul oficial cît și la Salonul de toamnă francez — fără a uita însă să le trimită la București «Tinerimii artistice» și salonului nostru oficial.

1907 este data cînd, rupînd cu academismul și scuturîndu-se de orice influențe, va realiza prima lui operă originală, Rugăciunea, iar în 1908, Sărutul, care marchează începutul unei noi ere în istoria sculpturii contemporane. Prin extirparea treptată a tuturor inutililor detalii, printr-o rafinată, perseverentă și riguroasă stilizare a formelor în spiritul tradițiilor ancestrale românești, Constantin Brâncuși va tinde spre puritatea absolută. Din 1913 sculptorul se plasează pe orbita internațională, expunînd chiar în acel an la Londra, New York, Boston etc., aria de răspîndire a operelor lui devenind din ce în ce mai vastă.

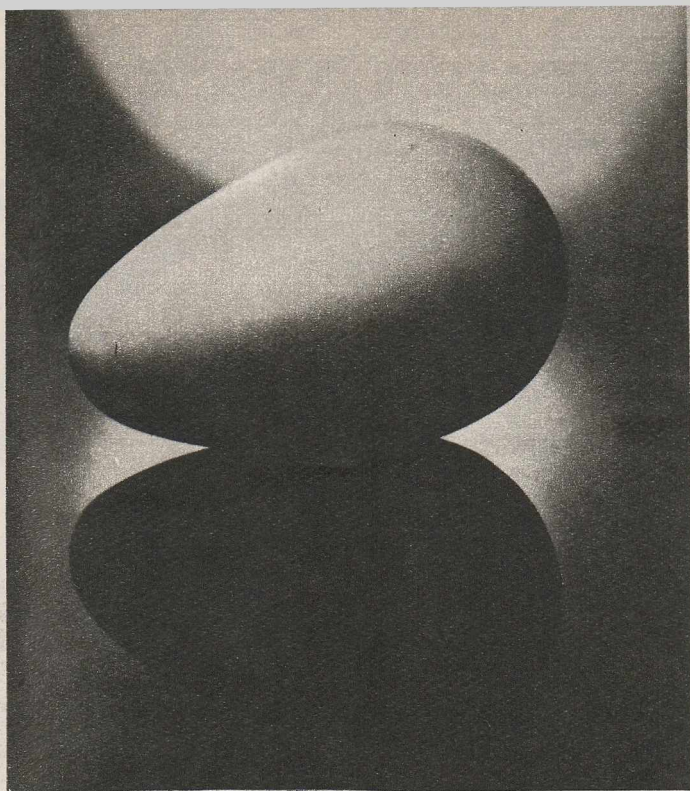
Chemat în țară în 1935, va ridica doi ani mai tîrziu ansamblul de la Tirgu-Jiu care reprezintă un drept prin os adus patriei sale, fiindcă, așa cum spunea sculptorul: «Niciodată nu vom fi îndeajuns de recunoscători față de pămîntul care ne-a dat totul».

Prezent aproape în toate marile muzee de artă modernă ale lumii, artistul nostru a încetățenit în vocabularul universal cuvîntul și noțiunea românească de Măiastră. Acoperit de glorie, moare în atelierul lui de la Paris în anul 1957.

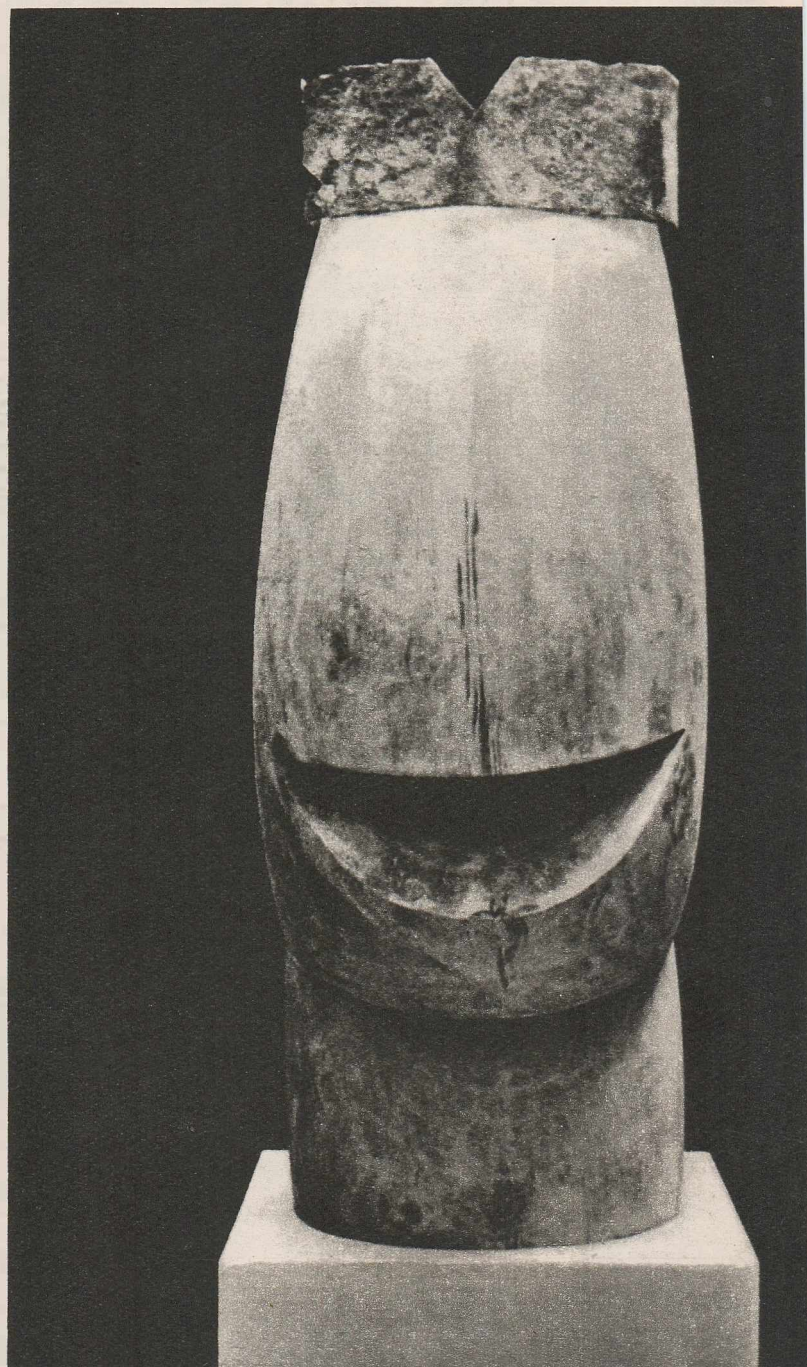
Fotografiile din paginile 12 și 13 sînt reproduse după albumul «Constantin Brâncuși» de Carola Giedion-Welcker — ediția 1959 (Editura Griffon — Neuchâtel — Elveția).

COCOȘUL SALUTÎND SOARELE — nuc, 1924. Muzeul de artă modernă din New York.

▲ **ÎNCEPUTUL LUMII** — marmură, 1924, colecția H.P. Roché, Sèvres.

▲ **ȘEFUL** — lemn și fier, 1925, colecția Miss P. Lambert, New York.

moarte, atunci supraviețuitorul sau supraviețuitoarea, iubitul sau iubita, sădea pe mormintul celui dispărut doi arbori alipiți care-și împletesc cununile. Firește, arborele are și alte sensuri, și dacă în ritualurile de înmormintare semnifică, atunci când se așază doi arbori alipiți, tăria dragostei în fața veșniciei, în alte cazuri, de pildă la nunți, arborele capătă simbolul vieții, al fecundității, și vom vedea cum în polivalența semnificațiilor din unele opere ale lui Brâncuși vom întâlni și aceste sensuri care opun morții viața și creația generațiilor ce se succed.

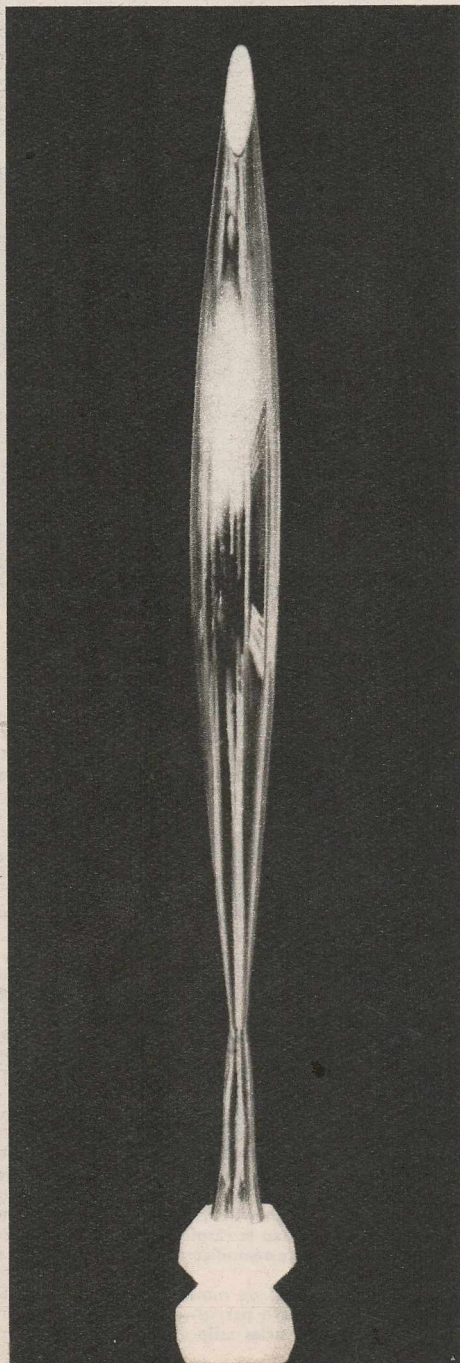
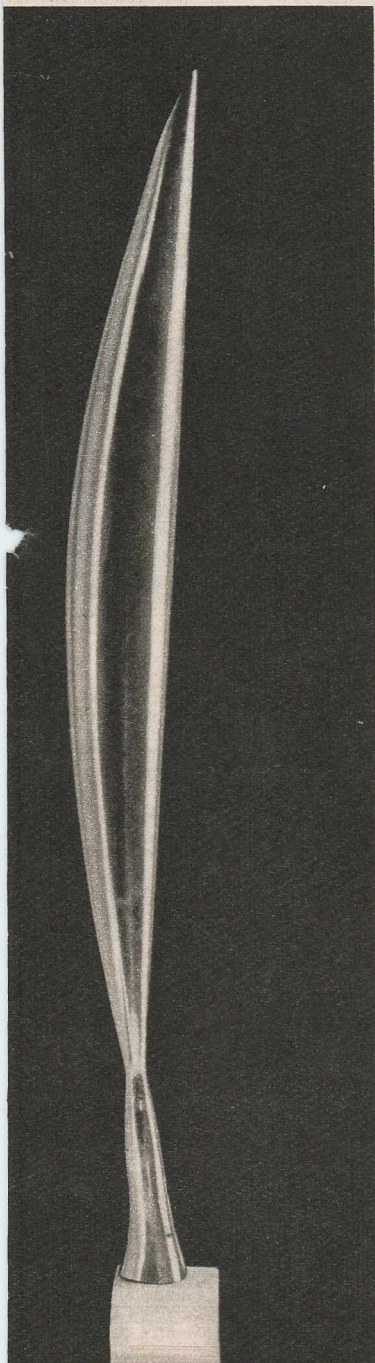
Pornind de la sensul folcloric al legendei arborilor înlănțuiți, poate mai întâi pentru a simboliza dragostea celor vii (1908-1909), ulterior, în monumentul funerar la cimitirul Montparnasse, ideea aceasta capătă sensul de căsătorie a morților.

Plastic, ideea de înlănțuire este realizată nu numai prin alipirea celor două paralelipede, reprezentând, cu ajutorul unor ușoare conturări și accente interioare, identitatea bărbatului și a femeii, ci mai ales prin brațele petrecute de jur împrejur, ca niște cercuri. Brațele și picioarele sînt singurele reliefări mai pronunțate ale celor două paralelipede-blocuri din monumentul de la Montparnasse.

Există și aici, ca în toate creațiile lui Brâncuși, propriile sale descoperiri de forme, ritmuri, proporții, ce fascinează prin măreția lor gingașă, prin vitalitatea lor ritmică, prin umanizarea geometriei. Stilizarea are la el, ca și la stilizatorii covoarelor, ceramicii și obiectelor de lemn din țara-i de obârșie, vibrația vie a formelor abstrase din realitate, acel lirism fără de care geometria dezumanizează.

Aceasta se observă și în forma finală a temei *Sărutului*, anume în acea *Poartă a sărutului* ridicată în 1937 la Tirgu-Jiu. *Poarta sărutului* face parte la Tirgu-Jiu dintr-un ansamblu ridicat pentru comemorarea eroilor căzuți în primul război mondial. Aici, la *Poarta sărutului*, și sensul, și formele

◀ **PASĂREA** — bronz și lefuit, 1940, colecția Peggy Guggenheim, Veneția.

(Continuare în pag. 14)

▲ **SĂRUTUL** — piatră, 1908, Muzeul de artă din Craiova.

cunosc o vădită diferențiere față de variantele anterioare ale temei. Fiind vorba de comemorarea celor morți pentru patrie, stâlpii-oameni nu mai semnifică dragostea dintre bărbat și femeie, ci însăși dragostea colectivității, recunoștința urmașilor față de înaintașii care s-au jertfit pentru ei.

Poarta sărutului are cîte opt stâlpi alipiți de o parte și de alta, susținînd o arhitravă de forma unei lăzi de zestre țărănești sau poate chiar forma unui sarcofag roman. Aici stâlpii paralelipedici de la Montparnasse sînt simplificați la maximum, devin elemente arhitecturale și dacă nu ar avea în partea superioară acele profiluri de ochi nu s-ar mai putea vorbi de sugerarea vreunui element uman. Dar acest arc de triumf care este *Poarta sărutului* păstrează prin stâlpii-cariatide și prin unele elemente decorative gravate pe arhitravă cea mai sintetică modalitate de stilizare a elementului uman. Fiecare stîlp are în partea de sus cîte un profil de ochi, un semicerc reliefat. Alipiți doi cîte doi, stâlpii de la Tirgu-Jiu duc, în forma cea mai simplificată, formele din «săruturile» anterioare.

Forma acestor variante ale *Sărutului*, pe care le începe prin 1908 și le încheie cu poarta din 1937, poate fi inspirată de cubismul sau constructivismul ce începeau să se impună prin anii 1907-1910, dar și aici este ceva de spus, nu spre a nega orice inspirație de la curentele contemporane lui, ci pentru a sugera mai departe cum tendințele spre neoprimativism și spre geometrizare manifestate în cuprinsul Școlii Parisului — prin Gauguin, Cézanne și cubiști — au trezit în conștiința sa idei folclorice și forme stilistice cu care avea deprinderea încă din anii copilăriei și ai adolescenței petrecute în patrie.

Aducem acum în discuție problema sursei de inspirație de la un alt obicei tradițional odinioară în România, anume de la *Stîlpul morților*, care, după părerea noastră, are certe legături atît cu «Săruturile» cît și cu «Coloanele fără

sfirșit» ale lui Brâncuși. A existat și mai există, deși acum foarte rar, obiceiul în unele părți ale României, mai ales în Transilvania, ca pe mormintele celor tineri și necăsătoriți să se așeze, în loc de cruce, un stîlp — stîlpul morților — datină precreștină și care a persistat și după introducerea crucii pe morminte.

Stăruind încă asupra stîlpului morților — pe care-l găsim umanizat și transfigurat prin stilizare, prin tratarea geometric-arhitecturală în *Săruturile* de la cimitirul Montparnasse și din ansamblul de monumente de la Tirgu-Jiu — amintim acum de *Coloana fără sfirșit*, altă componentă a acestui ansamblu. O altă morfologie și un sens diferențiat cunoaște la Brâncuși stîlpul în *Coloanele fără sfirșit*. După variante în lemn de stejar (1918, 1920, 1922) și cea din ghips (1930), *Coloana fără sfirșit* de la Tirgu-Jiu (1937-1938), înaltă de aproape 30 metri și construită din fontă alămită, înseamnă o culminantă sinteză finală.

Morfologic, coloanele acestea provin din arta populară a satelor din Gorjul sau natal. Modestele case țărănești, atît de just și grațios proporționate, au la pridvoare stâlpi de lemn ciopliți și crestați uneori în forme asemănătoare cu acelea ale coloanelor brâncușiene. Chiar în comuna sa natală, Peștișani-Hobița, există la vechea bisericuță de lemn a cimitirului stâlpi ciopliți într-un mod asemănător cu acela al *Coloanei fără sfirșit*. Uneori asemenea stâlpi de proporții mai mici se găsesc și în curțile sătenilor, amintind ceva și nefiind forme pure sau simple ornamente, cum nici troițele (cruci triptice) aflate prin curți sau la răspîntiile drumului nu sînt forme lipsite de anumite semnificații spirituale.

În contextul de la Tirgu-Jiu — în ansamblul de monumente ridicate în amintirea celor morți pentru patrie — însăși *Coloana fără sfirșit* capătă un sens de uriaș stîlp al morților.

În privința acestei coloane sînt multe de spus atît ca semnificație cît și ca morfologie. Firește, ca și în celelalte cazuri la care ne-am referit, nu este nici aici vorba de o simplă transpunere la scară monumentală a unor forme existente, ci de o interpretare, și formală și filozofică, a unor elemente într-adevăr existente în folclorul și în stilistica artei populare românești. Proportțiile și simetriile coloanelor brâncușiene au fost studiate de specialiști.

După cum am arătat cu diferite prilejuri, *Coloana fără sfirșit* de la Tirgu-Jiu, ritmată vertical de acei octaedri trunchiați, cu muchiile ușor rotunjite, capătă, privită de la diferite distanțe și în diferite lumini, o fabuloasă varietate de forme. Nu este vorba numai de splendida ei profilare în spațiu, ci de o forță expresivă aproape cu caracter magic. Din felul cum se înalță sau se micșorează — datorită mișcării privitorului — elementele sau modulele ei, coloana capătă variate înfățișări. Dacă te apropii de ea, alipindu-te, și privești în sus, muchiile ei par șiruri de cristale, alteori creste proeminente de munți, ca la unele monumente aztece, alteori pare o imensă «scară celestă». Mai surprinzător încă — din alte distanțe și unghiuri de vedere — coloana pare o procesiune verticală de cariatide, de oameni care se înalță spre cer, unul în cîrca altuia, iar alteori o suprapunere de urcioare țărănești, de păsări stilizate în spiritul creației brâncușiene. Privită din unghiuri piezice, care fac ca extremitățile fiecărei porțiuni să se ascute, coloana sugerează un șir vertical de păsări cu picul aplecat în jos, asemeni unora dintre sculpturile în lemn ale autorului.

Puterea de sugestie a coloanei de la Tirgu-Jiu este fabuloasă, iar în formele acestea de oameni, animale, păsări, urcioare, mătâni sau de «scară a cerului» găsim de fapt o recapitulare a întregii viziuni și morfologii brâncușiene. De aceea am interpretat lucrarea aceasta drept «testamentul său spiritual».

George Constantin

teatru

● **Seringa** — încercare de realizare scenică a unui pamflet dramatic argeșean, cu o reușită parțială și mai ales fără suficientă forță satirică. Din păcate, cei mai mulți dintre tinerii interpreți nu au izbutit să-și creeze personajele. Costumele Antoniu compune firesc un rol episodic. Remarcabil — în limitele șarjei — Mihai Fotino, ca și compoziția lui Gh. Cozorici. Cu totul nesatisfăcător decorul.

● **Centenar Pirandello**. La 100 de ani de la nașterea marelui dramaturg italian, Teatrul «C. Nottara» a reluat spectacolul **Henric al IV-lea** în regia lui Lucian Giurchescu, avându-l drept protagonist pe George Constantin. Același teatru are în repertoriu și piesa într-un act **Omul cu floarea**. În țară: 6 personaje în căutarea unui autor, la Tg. Mureș, și **Henric al IV-lea**, la Constanța.

● Un mic spectacol muzical al Teatrului «C. Tănase» — axat pe orchestra «Sincron» — se află într-un turneu prin țară, în regia unui bun specialist de spectacole muzicale: Val Moldoveanu. Printre soliști, Anda Călugăreanu. Comicii trupei: Al. Lulescu și Nicu Costanțiu.

● În sfârșit, Ion Besoiu într-un rol mai important pe scenă: Stanley din **Un tramvai numit dorință** de Tennessee Williams (dublându-l pe Victor Rebenjiuc la Teatrul «Bulandra»).

plastică

● **Milița Petrașcu** — sculptură. Artista se numără printre cei mai interesați sculptori români. După studii la München, apoi în atelierul lui Bourdelle, Emile Antoine și Vallotton, Milița Petrașcu lucrează cu Brâncuși (1919-1924), a căruia spiritualitate va fi prezentă în multe din lucrările sale («Peșteles», «Tors» etc.). Actuala expoziție este o retrospectivă în miniatură, printre sculpturile expuse aflându-se lucrări care datează din 1928 («Gogoa») și din anii care au urmat, și e dominată de busturi. Aceste portrete ale unor oameni de seamă ai artei românești sînt ample explorări, cu mijloace clasice, ale personalității acestora (Galeriile de artă, bd. N. Bălcescu).

● **Vincentiu Grigorescu** — pictură și grafică. Artistul ocupă un loc aparte în pictura noastră contemporană. Cu Vincentiu Grigorescu depășim zonele binecunoscute ale descriptivismului facil, ca să pătrundem în sferele unei picturi cerebrale, în care culoarea dă dimensiuni inedite percepției. Vom reveni mai pe larg (Galeriile de artă, bd. Magheru 20).

● **Reinhardt Schuster** — pictură. Prima expoziție a unui tânăr artist în căutarea personalității. Lucrările prezentate sînt intime dialoguri cu culoarea, explorări și studii cromatice, analize de game, încercări pentru descoperirea unei lumi plastice inedite, care depășește de multe ori bornele figurativului. Chiar cînd sorginta e realul, formele se nasc din explozii cromatice neobișnuite și e vădit că artistul caută sensurile unei expresivități afective ale culorii, ca în superbe lucrări «Nud verde» sau «Fată în violet» (Sala Kalinderu).

disc

● O nouă ediție din romanul **O pinză** în depărtare de V. Kataev a apărut recent la Editura tineretului. Traducerea cărții este semnată de Nicolae Iliescu.

● Poetul Adrian Maniu, care a tradus mai demult un volum de povești rusești în versuri, este prezent din nou în librărie cu un volum de **Cinzece bătrîne și povești în versuri**, traduse din limba rusă. Este un nou prilej de a pătrunde în universul literaturii populare rusești, de cunoaștere a unei laturi însemnate a acesteia.

● Nina Cassian a tradus în anii trecuți relativ mult din opera poetică a lui Maiakovski. Între aceste traduceri se află un număr însemnat de poezii pentru copii. Recent, traducătoarea le-a adunat sub coperta unui volum apărut la Editura tineretului.

● O nouă ediție, adăugită și actualizată, din **Micul atlas geografic** al lui A. Birșan a apărut recent la Editura științifică (desenul hărților — Ștefan Pandelescu; supracoperta și coperta — izbutite — de Val Munteanu). Lucrarea este constituită dintr-un text de peste 200 de pagini (divizat pe date generale și date regionale), treizeci de hărți politice în 12 culori și un cuprinzător indice de numiri înscrise pe hărțile atlasului (60 p.). Datele noi — adîncimi maxime, vulcani activi, naționalități și limbi vorbite pe glob, valute străine etc. — ridică interesul față de noua ediție.

● Titu Georgescu a alcătuit o reprezentativă culegere de articole intitulate **Intelctuali antifasciști în publicistica românească**, a cărei introducere (45 p.) constituie un erudit preambul la articolele alese (cu colaborarea lui Mircea Ioanid) și grupate în cîteva mari secțiuni: **Fascismul, o stavilă în calea progresului social, Pentru pace, independență și suveranitate patriei, În apărarea valorilor culturii, Spre unirea forțelor antifasciste, democrate, progresiste, în sprijinul mișcărilor antifasciste de pretutindeni**. Un indice (de nume, geografic, de publicații) facilitează consultarea acestei cărți, cuprinzînd ce a fost mai semnificativ sub acest unghi în perioada 1933-1940.

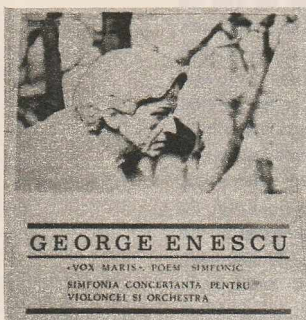
● Monografia lui Radu Pantazi închinată lui **Simion Bărnuțiu (1808-1864)** țintește a «cuprinde într-o imagine de sinteză — cu accente pe unele probleme mai puțin cercetate anterior sau în raport cu care s-au emis opinii eronate — aportul de esență al lui Bărnuțiu în istoria gândirii sociale și filozofice din țara noastră». E păcat că peste valoarea literară a scrierilor lui Bărnuțiu se alunecă, el meritînd a fi situat în epocă și sub acest aspect și, în orice caz, e de regretat că lucrarea nu se încheie cu o «bibliografie Bărnuțiu» și, evident, cu o cronologie. Editura ar putea avea în vedere astfel de chestiuni la viitoare lucrări.

● Un nou manual pentru amatorii de învățat limbi străine fără profesor: **Învățăm limba italiană fără profesor**, de Paul Teodorescu. O singură sugestie e de făcut cînd e vorba de editarea sau reeditarea unor astfel de cărți: accentul fundamental se cuvine pus pe aspectele uzuale, actuale, contemporane, cotidiene ale limbilor respective. Pentru că nimeni nu ia în mînă manualul pentru a deveni filolog, lingvist, istoric al limbii etc., ci pentru a se putea orienta mai ales în peisajul curent al culturii și civilizației respectivei țări.

1909. Patru buni interpreți: Maria Fotino (pian), Daniel Podlovski (vioară), Alex. Radulescu (violă), Ion Fotino (violoncel) asigură, în executarea dificilei partituri, o mare puritate de stil. Pasajele de virtuozitate ale pianului sînt rezolvate cu reținere și fără ostentație tehnicistă de Maria Fotino, profundă cunoașterea a scriiturii pianistice a lui George Enescu (ECE-0271).

● Două perioade diferite din activitatea atît de rodnică a lui Enescu sînt reprezentate pe discul ECE-0290 prin «Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră, op. 8» (datînd din 1901) și «Vox Maris», poem simfonic, op. 33 (conceput spre finele anului 1940). Lirismul luminos al «Simfoniei concertante» este călmăcit cu remarcabilă finețe de violoncelistul Radu Aldulescu. Caracterul de sinteză a gândirii simfonice enesciene din «Vox Maris» este înțeles și exprimat cu mijloace majore de Iosif Conta la pupiturul Orchestrei simfonice și corului Radioteleviziunii, Valentin Teodorian și Virginia Gudzichievici asigură compartimentul solziștilor cu experimentată măiestrie.

● «Suița nr. 3 pentru pian, op. 18» («Picese Impromptues») înregistrată pe baza unor documente sonore puse la dispoziție de Oficiul radiodifuziunii franceze, în interpretarea pianistului Nicolae Caravia, și «Sonata nr. 3 pentru pian, în re major, op. 24» alcătuiesc programul unui alt disc (ECE-0272) dedicat creației lui George Enescu.

cinema

● **Pasărea Phoenix**. Un maestru întru ratarea filmelor, Robert Aldrich («Ce s-a întîmplat cu Baby Jane»), nu se dezmente nici de data aceasta: scutură nori de plictisală peste o poveste din care ar fi putut să iasă un film bărbătesc, despre curaj și lașitate, despre neînfricare și slăbiciune în fața primejdiei. Distribuția este încărcată cu nume atrăgătoare: James Stewart («Cine l-a ucis pe Liberty Valance»), «Dragă Brigitte», Peter Finch («Bocceluța»), Hardy Kruger, Richard Attenborough, Christian Marquand, Gabriele Tinti.

● **Testamentul incașului** — coproducție Bulgaria-R.F.G.-Spania-Peru (doar atît!). Amestec de western, de corida și comedie. Cam greu de spus cum se împacă una cu alta. Interpreți: Guy Madison, Rik Battaglia, Heinz Erhard, Gheula Nunni, Bogomil Simenov. De nerecunoscut un actor spaniol pe care l-am cunoscut cîndva ca fiind foarte bun — Francisco Rabal, interpret ideal în filmele lui Bardem («La ora cinci după-amiază», «Sonate»).

● Din noua recoltă de scurtmetraje de la Studioul «Sahia» vă recomandăm în mod deosebit: **Dirijorul străzii** (regia Mirel Ilieșiu), **Găteala capului** (regia Paula Popescu-Doreanu), **Nicolae Kirculescu** (regia Erich Nussbaum).

● În cadrul «Zilelor filmului german» vom face cunoștință cu trei din ultimele

Peter Finch

realizări ale studiourilor din R.D.G. — **Atît timp cît voi trăi și Lordul din Alexanderplatz** care poartă semnătura celuiiași cineast: Günther Reisch. Al treilea film, **Pe cer trece carul mare**, aparține regizorului Christian Steinke. Pe genericul acestor producții reîntîlnim actrii: Angelika Domröse, Armin Mueller-Stahl, Erwin Geschonneck, Ursula Staak, Günther Schoss.

● **Mari cinești pe ecranele noastre** — Jerzy Kawalerowicz («Faraonul»), Jean Renoir («French-cancan»), W. Wyler («Cum să furi un milion»). ● Kirk Douglas se află în aceste zile în Sicilia, fiind solicitat de către regizorul Martin Ritt să interpreteze rolul principal în filmul «Fraternitate».

televiziune

Ingrid Bergman

DUMINICĂ 8 OCTOMBRIE. O prețioasă înregistrare din zilele Festivalului internațional «George Enescu»: Suița a III-a «Sătească», capodoperă a marelui nostru muzician, și Concertul pentru violoncel și orchestră de Saint-Saëns în interpretarea magistrală a lui Mstislav Rostropovici. Dirijează Emanoil Elenescu (12.15) ● Nu uitați: se transmite meciul de fotbal România-Ungaria (tineret) (15.30) ● Din programul serii desprindem o emisiune de **Cinzece** de joc românesc cu Polina Manoilă, Nicoleta Vasilovici, Ion Bogza (20.00) ● O emisiune sportivă: finala **Campionatului european de baschet** transmisă de la Helsinki (20.30) ● Un film intrinseciv laolaltă numele cîtorva celebrități mondiale: «Cui îi bate ceasul», ecranizare după cunoscutul roman al lui Ernest Hemingway în interpretarea strălucitoare stele cinematografice Ingrid Bergman, Akim Tamiroff și Gary Cooper (21.15).

MARȚI 10 OCTOMBRIE. Elevii Școlii centrale de artă din Moscova aduc un **Omagiu lui Octombrie** oferind un ales program artistic retransmis de Inter-viziune (19.00) ● **Seară de teatru** cu piesa lui W. Saroyan, «Clipe de viață», în interpretarea colectivului Teatrului «Lucia Sturdza-Bulandra» (20.30).

MIERCURI 11 OCTOMBRIE. O re-venanță fotbalistică plină de promisiuni: Ferencváros-F.C. Argeșul, transmisie de la Budapesta (17.50) ● «Balul bobocilor

de la Arhitectură» este subiectul reținut de emisiunea studențească **Alma Mater** (20.00) ● Luminița Dobrescu și Alin Noreanu, acompaiați de formația de muzică ușoară Sile Dinciu, ne promit cîteva **Refrene îndrăgite** (20.40) ● Filmul «Tunelul» — coproducție româno-sovietică — s-a bucurat de succes pe ecranul mare; reluarea lui pe micul ecran ni se pare oportună (21.15).

JOI 12 OCTOMBRIE. Din nou o **Seară de teatru: «Ochiul babei»** (după «Soacă și trei nurori» de Ion Creangă) — transmisiune de la Teatrul «Matei Millu» din Timișoara (20.30).

VINERI 13 OCTOMBRIE. Cele mai de seamă momente ale **Festivalului internațional «George Enescu»** au fost consemnate de studiourile TV într-un film intitulat «Sărbătoarea muzicii». Îl așteptăm cu plăcere (20.30)! ● În programul serii mai notăm binecunoscuta peliculă «Jandarmul din Saint Tropez» (21.20).

SĂMBĂTĂ 14 OCTOMBRIE. Culesul viilor, teme de veselie în aceste zile de toamnă, nu putea fi trecut cu vederea de TV. Drept care vom adioviziona un montaj folcloric în temă, cu: Natalia Gliga, Ștefania Stere-Polovenco, Maria Crăciun, Viorela Flintaș, Laura Lavric, Petre Săbădeanu, Constantin Cocriș, țaraful lui Nicolae Bălușă (20.00) ● Sub titlul **Gala UNICEF** ni se transmite de la Helsinki un spectacol de **Varietăți** desfășurat sub auspiciile Fondului internațional al Națiunilor Unite pentru ajutorarea copiilor (20.15) ● **Evadatul** — un serial oarecare, în lipsă de alt serial (22.15).

sport

Pronosticul antrenorului TITUS OZON la Concursul Pronosport nr. 40 — etapa din 8 octombrie 1967

I. ROMÂNIA (tin.) — UNGARIA (tin.)	1
II. ROMÂNIA (B) — UNGARIA (B)	1
III. BULGARIA — U.R.S.S.	x 2
IV. BELGIA — POLONIA	1
V. C.S.M.S. — SIDERURGISTUL	1
VI. A.S. CUGIR — INDUSTRIA SÎRMEI	1
VII. OLIMPIA ORADEA — VAGONUL ARAD	x 2
VIII. NAPOLI — MILAN	x 2
IX. BRESCIA — BOLOGNA	1 x
X. FIORENTINA — TORINO	1
XI. SAMPDORIA — MANTOVA	1
XII. SPAL — ROMA	x
XIII. CAGLIARI — ATALANTA	1

coperta noastră

Brâncuși pictat de Amedeo Modigliani în 1909. Sosit la Paris, în cetatea muzelor, tînrul pictor italian — tentat în acea vreme și de sculptură — leagă o ștrînsă prietenie cu Constantin Brâncuși. Din acea vreme datează acest admirabil «Portret al lui Brâncuși», schițat — din cauza condițiilor precare în care trăia pictorul, a sărăciei și a lipsei de materiale — pe spatele tabloului «Violoncelistul». Lucrarea se găsește în colecția dr. Paul Alexandre — Paris.

ÎNSEMĂRI DINTR-O CĂLĂTORIE ÎN U.R.S.S.

de Ștefan IUREȘ

Acum o sută și ceva de ani, mai precis în 1863, guvernul țarului Alexandru al II-lea întocmea primul proiect de populare a Stepei Flămînde, imensul semi-deșert al pămînturilor uzbece. Trimis în prospectare, un anume inginer Ulianov (din familia Ulianovilor din Simbirsk) se arată entuziasmat de posibilitățile latente ale acestei zone de la periferia imperiului țarist și depuse mari strădanii pentru a determina autoritățile să decidă săparea unui canal de irigații, condiție sine qua non pentru trezirea la viață a meleagurilor supuse torentului de foc. După zece ani de tergiversări birocratice, prima lovitură de cazma izbea pămîntul, dar condițiile climatice vitrege (căldura atingea 42-45°) unite cu primitivismul «înzestrării» tehnice (săpătorii cărau materialul excavat pe niște târgi din papură) promiteau să amîne fără termen sosirea binefăcătoare a apei. Și într-adevăr, timp de peste patru decenii șerpui și salamandrele, singurii «băștinași» ai semi-deșertului, au privit, de sub tufe rare, pitice și țepoase, cum oamenii muncesc istoviiți și mor istoviiți, blestemînd Stepa Flămîndă și visul rodniceii ei.

Am traversat aceste pămînturi, de la Tașkent la Samarkand, în anul acesta, anul semicentenarului Revoluției. De o parte și de alta a șoselei, gospodării, grădini, livezi, ogoare demonstau elocvent victoria omului asupra unei naturi potrivnice. Am trecut prin langhi Er (în traducere = Pămîntul Nou), primul oraș întemeiat în Stepa Flămîndă, oraș ale cărui fundații s-au pus în 1957 și ai cărui 25 000 de locuitori își asfaltează liniștit ultimele străzi, deja umbrite de salcîmi și oțetari.

Primul popas mai lung l-am făcut însă la Pahta-Aral, cea dintîi gospodărie agricolă de stat cultivate de bumbac din Uzbekistanul sovietic, unitate agricolă al cărei act de naștere este datat 1 noiembrie 1924. Anul acesta sovhozul are planificată o producție de 20 000 tone bumbac, cifră considerabilă; în plus, circa 5 000 tone lapte, 1 200 tone carne, multe legume, multe fructe, îndeosebi struguri. Cum spunea președintele sovhozului, Djura Honazarovici Honazarov — un bărbat în puterea vîrstei, plin de energie și haz, care aruncă fiecare cuvînt de parcă ar trage o salvă de tun — Pahta-Aral cinstește anul jubiliar cu produse apte să demonstreze că numele Stepei Flămînde a devenit anacronic; dacă alții vor veni cu daruri mai originale, bine, nu-i nici o supărare...

Honazarov, ras în cap după moda uzbekă și cu ochi negri foarte vii, e volubil, dispus să rîdă mult și cu poftă. E lesne să-ți închipui luînd parte activă la o «askia». Ce este «askia»? Un fel de competiție publică de umor popular, la care reprezentanții a două sate sau a două mari colective duelează prin vorbe de duh, făcînd să se cutremure în hohote de rîs întreaga asistență, din rîndurile căreia n-ar lipsi pentru nimic

în lume, la zile festive, nici măcar sobrii membri ai Academiei de științe din Tașkent. La această cură de bună-dispoziție, spontaneitate și inventivitate orală de cea mai autentică tradiție nastratinescă, repet: cu siguranță că Honazarov s-ar afla printre cei mai hitri campioni ai duelului de spirite tăioase. Dar, bineînțeles, ceea ce i-a adus prețuirea și dragostea celor 3 000 de lucrători activi ai sovhozului, Ordinul Lenin și numeroase alte distincții înalte, sînt, dimpotrivă, seriozitatea, temeinicia gravă a tuturor acțiunilor sale. Adevărul este că tot ce înconjoară, pînă la mii de hectare, biroul său de director — cele opt secții grupate împrejurul Iliciokkai, toate dispunînd de electricitate, conducte de apă, gaz, utilaje de înaltă tehnicitate — pun mărturie că risul optimist al acestui uzbek, născut (din întîmplare) în anul de grație 1917, absolvent (nu din întîmplare) al Academiei agricole «Timiriazev» din Moscova, om cu treizeci de ani vechime pe frontul agriculturii, întreruși doar de anii de luptă pe celălalt front, acela fără metafore — ei bine, risul exploziv al lui Djura Honazarovici Honazarov este expresia sănătății de astăzi a pămînturilor fertile, paradoxal numite încă Stepa Flămîndă.

Căci apa canalelor ce împart geometric cîmpurile în imense foi de aritmetică, fîntînile țîșnitoare, cu brațele lungi de cîte 80 de metri ale agregatelor de aspersie, ploaia aceasta mobilă, călătoare pe ogoarele sovhozului, se arată a fi, iarăși, în altă ipostază, hohotul de viață al uzbekului. Îl aud mereu, cu diferite tonalități, așa cum îl nuanțează vîrstele. Cristalin și pur, ris de copii antrenați în hore pitice, pe iarba grădinițelor. Impetuos și sigur pe sine, ris de tineri sportivi, antrenați în campionate de lupte, box, volei, ciclism, fotbal (opt terenuri de sport la Pahta-Aral), antrenați în învățatură (cinci școli medii, o școală tehnică pentru mecanizatori și agronomi la Pahta-Aral), la acele școli în care intră niște adolescenți și din care pleacă niște «cadre». În sfîrșit, potolit și supt în adîncuri, ris de oameni bătrîni, pensionarii sovhozului (circa 1 000 de pensionari la Pahta-Aral), antrenați în meditații, cugetînd adică — în apusul lor matusalemic — la cîte a apucat să vadă, să cunoască, să întreprindă și să schimbe pe pămînt generația lor, mandatară celui mai frămîntat dar și celui mai rodnic capitol din istorie.

Apropo de bătrîni: pe drumul dintre sovhozurile Pahta-Aral și Baiaut, de cîteva ori am zărit aievea, prin fereastra autobuzului, silueta clasică a lui Nastratin Hogea. Fulgerător depășit de autocamioane grele, de tractoare cu remorci, de alte felurite vehicule cu motoare în doi și patru timpi, măgărușul binecunoscutului mucalit înainta la trap ușor și sprinten, venind de undeva de dincolo de epoca noastră. Nimic nu lipsea din recuzita tradițională a stăpînului său: nici caftanul de pînză, cu o culoare nedefinită, nici turbanul cenușiu și mic, înnodat într-o parte, nici prăfuitele cizmulțe moi, nici, mai ales, bărbuța cărunță și rară, lunecînd într-un fuior scurt sub bărbia rotundă. Nastratin Hogea..., pensionar al vreunuia dintre sovhozurile Stepei Flămînde, călătorea așadar între Pahta-Aral și Baiaut, ducîndu-se să-și viziteze nepoții mecanizatori sau pregătindu-se să ia parte la vreo competiție de «askia». Cu un gest binevoitor, flăcăii de la volanul camioanelor de 5 tone îl invitau, de bună seamă, ca, împreună cu măgărușul său, să-și mai cruțe puterile o bucată de drum urcînd pe platformă. Dar Hogea nu-și

T150

părăsea legendarul mijloc de transport — asta nu ca să-și păstreze originalitatea, ci, cred eu, ca să vadă totul mai încet, adică mai bine.

Iar la Baiaut (în traducere = iarbă bogată) bătrînul poate vedea 6 000 hectare de bumbac și cîteva alte mii de hectare cultivate cu porumb, grîu, lucernă; poate, dacă are chef, să guste roadele pămîntului — roșii și legume sau fructe de pe cele 800 hectare de livadă și vie. Pe timpul vizitei își poate adăposti măgărușul într-unul din grajdurile destinate celor 700 de vaci (producție medie — 2 300 litri de lapte pe exemplar). Dacă vrea să răsufle puțin după osteneala călătoriei, bătrînul se poate duce, după dorință, la casa de cultură sau la ceainărie, la cinematograful de vară sau la cafă, pe o tribună a bazinului de înot sau într-un fotoliu la club. Cum vine însă dintr-o zare veche cît dorul de mai bine al oamenilor din Asia centrală, Hogea va dori poate să-și pună la punct și să-și improspăteze ținuta; atunci sovhozul îi stă la dispoziție cu hotel, baie, frizerie și tot ce mai cuprinde un complex de deservire. Dacă, Alah să-l păzească, se simte rău, va fi dus cu mașina salvării la unul din cele două spitale cu cîte 500 de paturi, unde va căpăta cuvenita îngrijire medicală; dar cum nu e decât ostenit, se va lăsa găzduit într-un sanatoriu de odihnă, cu televizor în fiecare cameră.

Este greu să știi ce ar avea de gînd bătrînul. Poate că se va duce să schimbe cîte o glumă cu fetele, tachinîndu-le pentru că, în loc să admire «parandja» (voalul) depus de mult la muzeu, învață cu furie și dau zor să ajungă în toate privințele pe brigadiera Sarafat Bazarova, Eroină a Muncii Socialiste, adevărat «magnet» al bumbacului. Sau va găsi un cuvînt potrivit pentru fiecare din cele 27 de naționalități înfrățite pe pămîntul sovhozului, anume ca să vadă cît de repede îi gustă, fiecare dintre

Între Tashkent și Samarkand

▲ Bumbacul, una dintre bogățiile de azi ale stepii cu nume anacronic.

◀ Canalul Fergana, unul dintre cele dintii care au adus pe întinsurile dogorite de soare ale Stepilor Flămînde binecuvîntarea apei.

ele, hazul. Sau îl va lua la rost pe Rașidov, directorul, pentru că gospodărește și chivernisește cele 7 milioane și jumătate de ruble — venitul din 1966 al sovhozului — întîrziind să pună mîna pe condei și să scrie cronică integrală, lungă de 37 de ani, a Baiautului. Sau poate...

Dar nu! Dacă e să dea ascultare sufletului său, bătrînul cu portul și cu înfățișarea lui Hoge Nastratin, întîlnit în cîteva exemplare pe drumurile Stepilor Flămînde, se va duce pe malul canalului sudic și va sta acolo să-l privească îndelung, cu orientală concentrare. Își va aminti cum construcția lui a început

într-un timp cînd omul lucra cu mîinile goale — și a continuat accelerat, cu mușcăturile excavatoarelor ce iau patru metri cubi în cupă. Va lăsa privirile să-i alunece pe ape, cîteodată irizate albastru-verde, asemenea cupolelor de majolică de la Șah-i-Zenda, magnificul mausoleu din Samarkand. Sub ochii lui Hoge, pensionarul sovhozului, canalul lung de 160 de km va continua să aline, cu 300 mc de apă pe secundă, setea fostului semideșert.

Și bătrînul, sau Stepa Flămîndă, sau amîndoi împreună vor rîde cu șiretenie, privindu-se în undele clare.

COMITETUL DE STAT AL APELOR

INSPECTORATUL DE STAT AL APELOR

APA CURATĂ

izvor de sănătate

Instantaneu pe Valea Oltului: pe tot parcursul populația a urmărit ▲
atentă trecerea concurenților.

de ore
de non-
STOP!

Programat în anotimpul culesului de vii, «Raliul României» a reunit la start 126 de îndrăgostiți ai volanului (63 de echipe) din aproape toate regiunile țării. La locul plecării, lângă Pavilionul central pentru expoziții din București, am văzut, în dimineața primei zile de concurs, un fel de «salon al automobilului», organizat în aer liber, în care figurau mașini înmatriculate la Craiova sau Suceava, la Cluj sau Ploiești, la Brașov sau București. Aceste vehicule, de diferite mărci, începând cu micile «Trabant 601» și terminând cu rapidele «R8Gordini», urmau să-i poarte pe concurenți de-a lungul unei dure aventuri rutiere, însumind 27 de ore de conducere neîntreruptă, ziua și noaptea, pe un traseu de 1524 km.

Cu câteva minute înainte de plecarea în cursă și-a făcut apariția linia de start și caravana «Croaziera marchetară» a celor patru călători francezi care efectuează turul Europei la bordul unor automobile de modă veche: «Delauney Belleville-1908» și «Renault-1910». Competiția a început la semnalul de fanion al Margaretei Pislaru. Coloana de automobile, stimulată de acest «start artistic», s-a îndreptat mai întâi spre Pitești. Rînd pe rînd, prin fața parbrizelor au început să se perinde serpentinele de pe Dealul Negru, noile blocuri din Rm. Vilcea, stîncile Văii Oltului, Sibiu.

Cum însă parcursul unui raliu nu poate fi presărat numai cu flori, pe timpul nopții sau cu prilejul probelor speciale de viteză, unde omul și mașina trebuie să meargă la limita superioară a posibilităților, au apărut riscurile. 13 echipe au abandonat pe drum, din cauza defecțiunilor tehnice și a ciocnirilor sau a ieșirilor din traseu.

Activitatea meritorie depusă de A.C.R. pen-

tru organizarea raliului a fost umbrită prin felul superficial în care unii cronometrori s-au achitat de îndatoririle lor. În carnetele de bord ale citorva concurenți au fost trecute niște cifre care vor să spună că mașinile acestora au mers într-o probă de coastă cu... 250 km pe oră! Este o greșeală grosolană. O asemenea viteză nu poate fi realizată, pe drumul respectiv, nici măcar de campionul mondial Jim Clark cu o mașină pentru marile competiții de pistă. Sintem încredințați că Automobil clubul român — evidențiat anul trecut la Congresul federației internaționale de specialitate pentru felul cum a pregătit unele raliuri importante — va desprinde, de bună-seamă, învățămintele cuvenite din defecțiunile ivite în acest raliu și va lua măsurile ce se impun pentru ca ele să nu se mai repete.

La capătul celor 1524 km de traseu și a celor 6 probe speciale înscrise în program, victoria a revenit echipajului Aurel Puiu-Otmar Deubel. Cei doi concurenți au avut un adversar redutabil în echipajul Popescu-Marinescu, clasat pe locul secund, precum și în cel de pe locul trei, format din Eugen Ionescu-Cristea și Nicolae Ionescu-Cristea... La vederea acestor ultime două nume probabil unii cititori mai în vîrstă se vor întreba: Nu cumva?... Da, așa este. La ediția a doua a «Raliului României» a luat parte, împreună cu fiul său, și N. Ionescu-Cristea, gloria motociclismului românesc de pe vremuri. După trei decenii de la abandonarea activității competiționale el s-a urcat la volan și a făcut să i se rostească iarăși numele cu admirație.

D. LAZĂR
Fotografii de E. IAROVICI

Raliu modern 1967. La start Margareta Pislaru și... doi bunici ai automobilului: Delauney Belleville-1908 și Renault-1910.

◀ Probă specială de viteză în coastă, pe traseul Rîșnov-Predeal.

Deva — unul dintre posturile de control unde s-a evidențiat lipsa de grijă ▲
pentru o cronometrare corectă.

◀ Într-un raliu se mai întîmplă și așa. Din fericire, nici o victimă.

prilej de vorbă
despre brânză

de Lascăr SEBASTIAN

Vreau, acum, să zic câte ceva despre brânzeturi. Însă, de la înălțimea catedrei sale, Domnul Belfer cu patalama de aur și cu doctă gravitate în ochelari nu mă va proba oare că mă tin de nimicuri? Vedeti dumneavoastră, statuile de la Efes, înfățișându-ne-o pe Diana, pot avea pe ele spice de grâu, capete de miei, nenumărate mamele planturoase; cei doi ținci care atârnă de sînii zeiței Ceres pot ține în dreapta lor dolofană câte un corn al abundenței din care curg grâie, poame, flori. Toate acestea ne arată arta antichității și măreția ei. Așijderea, înmărmurim de emoție estetică privind «Carul cu fin» ori «Concertul în ou» ale lui Hieronymus Bosch, ori hălciile de vită de pe celebra pinză a lui Rembrandt, ori măcelarul lui Daurier, ori panerul cu mere sau roata cu semințe de floarea-soarelui zugrăvite de Van Gogh. Mă rog, e vorba de celebre «naturi moarte». Dar să scrii despre brânză?!...

Poftim că scriu. De altfel, nu sînt singurul. Cel puțin gingașul poet francez Albert Samain nu s-a rușinat să pomenească de brânzeturi în admirabilul tablou pe care-l face unei piețe. Chiar de la primele versuri zice:

«Pe medean, cînd roză se-arată dimineața,
Multicolor, vie, voioasă rîde piața,
Brodînd, învălmășite, pe șchioapele-i teighele,
Brânzeturi, poame, miere, grămezi de pătlăgele».

Așadar, despre brânzeturi. Sau mai precis: despre un anume soi de brânză. Prilejul ne vine de la o veste care ni s-a dat. Că, adică, a început să se fabrice la noi vestitul soi de brânză *camembert*.

Faptul se cuvine salutat ca o facere de bine. Căci facere de bine este a adopta un lucru ales, chiar dacă vine din străinătăți. De bună-seamă, n-avem a rușina cu dulcea noastră (cînd e proaspătă) telemea ori pișcătoarea brînză de Moldova. Dar unde-i nătărăul care va zice că, de vreme ce avem noi mere domnești și prune brumării, la ce bun să mai mîncăm smochine sau portocale?

Însă la apariția unui lucru nou se întîmplă că, în ciuda înclinației omului de-a căuta noul, unii se codesc a se apropia de el de teama necunoscutului. Mai mult. După spusa poetului Ovidiu, *ignoti nulla cupido*, adică: «Ceea ce-i necunoscut nu trezește nici o poftă». Înțeleptul însă nu refuză niciodată a cunoaște, știind bine că ignoranța e mama tuturor relelor. Apoi, nevoind a le încerca măcar, nenumărate bunătăți ale lumii acesteia rămîn pierdute pentru noi.

Una din aceste bunătăți este tocmai *camembertul* de care vorbesc și pe care, cum ni se spune, meșteritele și modernele noastre cășării au purces să-l plămădească. Firește, ca să aflăm ceva despre el câtă să ne ducem la sursă: adică la franțuzi. Să deschidem deci dicționarul Larousse chiar pe anul acesta, la pagina 158, și vom afla că denumirea soiului vine de la numele unui sat din Normandia, unde, desigur, se face cu precădere și mare meșteșug *camembertul*. Apoi, vine definiția: *Fromage très estimé, à pâte molle*, cu alte cuvinte: «Brînză foarte prețuită, cu pastă moale». Recunosc că definiția e mult prea lapidară, dar să reținem faptul că franțuzul, gastronom prin excelență, prețuiește foarte acest fel de brînză, și cu asta s-a spus mult.

Cu toate acestea, o descriere ceva mai amănunțită o găsim la un român de-al nostru. La-ă ghicit: Al. O. Teodoreanu, zis Păstorel. În povestirea «Pursingele căpitanului», regretatul nostru scriitor ne pomenește de vel logofătul Toader, mîncău și băutor, carele tira după sine la drum provizii și balerci și carele s-a fost oprit la rohatca Dorohoiului, chip să poposească. Atunci, ne spune autorul: «Logofătul a pus îndată să-i scoată din niște răcitori iscusite și mari cît o carită domnească un soi de brînză moale și galbenă cum îi mămăliga noastră, dar mai untoasă, căreia îi zic franțuzii *Camembert*... Se jura logofătul că pentru gustatul vinului lucru mai potrivit pe lume nu este ca brînza aceea»...

Adaug însă că nu numai pentru gustatul vinului *camembertul* e fără concurență. Virtuțile lui sînt multiple. Afirm, fără puțință de a fi contrazis, că minunata brînză merge deopotrivă la aperitiv, însoțită de țuica bătrîna de Uda ori Văleni, întru așiftarea apetitului lenevit, și la sfîrșitul mesei (bineînțeles, înainte de dulciuri), însoțită tocmai de un măr domnesc cum și de un vin dulce și untdelemnos.

De aceea îmi și îndemn cititorul negreșit s-o încerce, sigur fiind că o va adopta. Și pînă ce papilele lui gustative defecta-se-vor cu savoarea, delaolaltă dulce și picantă, a *camembertului*, îngăduit fie-mi să-i urez cu anticipație: «Poftă mare!» Măcar că de la sine o va avea.

PAGINI DIN ISTORIA SPIONAJULUI (XVI)

„acțiunea HIMMLER

«Voi oterii un pretext propagandistic pentru începerea războiului. Nu importă dacă el va fi verosimil sau nu. Învingătorului nu i se va cere socoteală dacă a spus sau nu adevărul...» (Din stenograma cuvîntării lui Hitler la consfătuirea ținută cu generalii săi la Obersalzberg, la 22 august 1939.)

«Chestiunea asupra căreia fac acum depoziii — declara la procesul de la Nürnberg unul din șefii rețelei de spionaj hitlerist, generalul Lahousen — este una dintre cele mai misterioase cu care a avut vreedată de-a face vreun serviciu de spionaj sau contraspionaj. Această s-a întîmplat la mijlocul lunii august (1939)... Atît serviciul nr. 1 de contraspionaj cît și serviciul meu, nr. 2, de contraspionaj (Abwehr), au primit ordin să facă rost de uniforme poloneze și de echipament militar, precum și de legitimații și attele, pentru acțiunea Himmler».

Pentru ce a fost nevoie de aceste uniforme? Cine a dat ordinul? De altfel «chestiunea» cu uniforme și tot ceea ce urmează nu au fost atît de misterioase cum afirma Lahousen. Acesta din urmă dorea să acrediteze ideea că Abwehrul de sub conducerea amiralului Canaris nu a fost de acord cu «acțiunea Himmler» și că, la urma urmei, operațiunea a fost executată de către organizațiile rivale: SD și Gestapo, aflate sub ordinele lui Heydrich. Iată ce s-a întîmplat în realitate.

**NAUJOCKS,
«OMUL CU NASUL STRÎMB»**

La 10 august 1939 Heydrich încredințează conducerea «operațiunii Himmler» lui Alfred Helmut Naujocks. Cine era acest personaj?

Vechi membru al partidului nazist și devenit specialist în acțiuni teroriste —

în primul rînd în atacarea reuniunilor sindicale — Naujocks s-a ales cu nasul strîmb în urma unei încăierări cu muncitorii. De aici s-a născut și porecla sa. În 1934 Naujocks intră în SD, unde ajunge să conducă o subsecție a Secției a III-a, Ausland, Serviciul de informații externe.

La începutul anului 1939 Naujocks, organizat o serie de provocări mai întîi în Cehoslovacia, apoi în Olanda iar în august 1939 a primit sarcina să însceneze un atac împotriva postului de radio german de la Gleiwitz, situat în apropierea frontierei poloneze. Acest atac simulat — denumit «operațiunea Himmler» — întreprins, chipurile, de polonezi urma să-i servească lui Hitler drept unul din pretexte pentru a «justifica» invadarea Poloniei. Naujocks, în depozitia sa în fața Tribunalului de la Nürnberg, a reprodus cuvintele lui Heydrich, care i-a spus: «Dovada atacului polonez este necesară pentru presă străină și pentru propaganda germană».

Naujocks a ales deci șase oameni din SD și a pornit spre Gleiwitz. De mai multe ori s-a întîlnit cu Heinrich Müller șeful Gestapoului, care avea sarcina să adune din diferite lagăre de concentrare o duzină de deținuți. Numele acestor nenorociți figura în mesajele cifrate ale lui Heydrich sub denumirea de «conserve»... La 31 august 1939, în prețuia agresiunii naziste împotriva Poloniei, Naujocks a primit ordinul să treacă la executarea «operațiunii Himmler» în aceeași seară, la orele opt. «Înainte de atac — spusese Heydrich — cere-i lui Müller «conservele»...»

**«CONSERVELE» SÎNT UCISI
DE DOUĂ ORI..**

Sarcinile au fost cu grijă fracționate între diversele sectoare ale spionajului german (Gestapo, SD, Abwehr, SS, pentru a se asigura secretul operațiunii Müller (Gestapo) i-a predat lui Naujock (SD) pe cei doisprezece condamnați

și un civil în stare de totală inconștiență. Müller a promis grupului de condamnați îmbrăcați în uniforme poloneze (procurate de **Abwehr**) că pentru participarea lor la această acțiune «patriotică» vor fi eliberați. Aceasta cu o oră înainte ca acestor oameni un medic (SS) să le fi administrat injecții ucigătoare...

La fața iocului, la Gleiwitz, Naujocks îl împușcă pe civil, oamenii lui își descarcă armele în cadavrele celor două sprezece «conserve» ucise prin injecții — pentru a dovedi corespondenților de presă că la postul de radio a avut loc o luptă... — apoi ocupă clădirea. În fața microfonului, un nazist citește în limba poloneză un mesaj provocator. Când totul s-a terminat — a povestit mai târziu Naujocks — «am tras câteva focuri de revolver și am plecat», lăsând pe teren «conservele» (de două ori ucise),

Heydrich modul în care avea să-l folosească. La început Mörz a rezistat tuturor presiunilor. Mai târziu, amenințat cu asasinarea soției sale care se afla în libertate, a cedat; se pare că au intervenit și alte motive. Fapt este că el și-a schimbat patronul și ulterior a lucrat pentru hitleriști tot așa de bine ca înainte vreme pentru serviciul secret cehoslovac.

De trădarea lui Mörz nu au avut cunoștință nici rezistența cehoslovacă, nici serviciile secrete aliate de la Praga și din Olanda. Or, spionajul german știa foarte bine că unul din centrele serviciului secret aliat se afla în această țară. Mörz-Michelson — agentul F 479 al **Abwehrului** — a fost deci trimis în Olanda pentru a relua legăturile cu agenții cehoslovaci și, dacă se poate, și cu oamenii Intelligence Serviceului.

dacă există vreo legătură între această «poziție de salon» și cercurile din Anglia. Himmler și Heydrich au hotărât deci, în toamna anului 1939, să trimită trei agenți în Olanda, trei «sperante» ale spionajului german: Walter Schellenberg, Helmut Knochen și Franz Fischer. Acesta din urmă, pozind în ochii Intelligence Serviceului drept un tânăr «emigrant german», a devenit omul de încredere al englezilor. La 21 octombrie 1939 Fischer, împreună cu Mörz-Michelson, a organizat în orașul olandez Zutphen o întâlnire între agenții britanici și un anume căpitan Schämmel, care venea din Germania ca reprezentant al militarilor «complotiști». Schämmel nu era alt decît... Walter Schellenberg.

Contraspionajul englez a luat, bineînțeles, măsurile necesare de prevedere. A controlat dacă există în Wenrmacht un căpitan Schämmel, dar n-a aflat că adevăratul Schämmel fusese trimis în misiune undeva în Polonia. Trimișii englezi au sosit cu întârziere la locul întâlnirii, lăsând poliția olandeză să cerceteze împrejurimile. La a doua întâlnire Schämmel a venit însoțit de un «general» german care, chipurile, făcea parte din sfera superioară a «complotiștilor». Acest ofițer cult, distins, care a făcut o impresie excelentă asupra agenților englezi, era... dr. Crinis, un cunoscut psihiatru berlinez căruia Schellenberg i-a încredințat dificilul rol al «generalului complotist».

La aceste convorbiri la «nivel înalt» britanicii au fost de acord cu planul de eliminare a lui Hitler și au declarat că doar în momentul preluării puterii de către «complotiști» va putea fi vorba de tratative de pace, cu condiția ca Austria, Cehoslovacia și Polonia să-și recapete independența. În schimb, partenerul englez a consimțit să satisfacă anumite pretenții coloniale ale germanilor. Acordul definitiv, purtând parașa lordului Halifax, ministrul de externe al Marii Britanii, urma să fie semnat la întâlnirea viitoare, fixată pentru 9 noiembrie 1939. Cu o zi înainte însă...

și fapte, se poate constata ca atât atentatul de la berărie cât și răpirea ofițerilor englezi au fost organizate de SD și Gestapo în scopuri propagandistice. Iată faptele.

SECRETUL MAȘINII INFERNALE

La două săptămâni după atentatul de la München, Himmler iese din mutismul lui și declară în mod public că explozia este opera agenților Intelligence Serviceului, arestați a doua zi după atentat «la granița germano-olandeză». În același timp, comunicatul lui Himmler afirmă că un anume Georg Elser a fabricat și a așezat în stilul principal al berăriei mașina infernală. Este adevărat că acest Elser este cel care a construit mașina infernală, numai că el nu avusese nici un fel de contact cu Stevens și cu Best și nici nu lucrase din proprie inițiativă...

Intr-o zi de octombrie 1939 Elser, timpliar din München, deținut în lagărul de la Dachau, a fost convocat în biroul comandantului, unde-l așteptau doi necunoscuți. Aceștia îi spun lui Elser, pasionat constructor de mecanisme fine, că «cercurile înalte» au nevoie de o bombă cu întârziere pentru a «dichida pe unii trădători ai cauzei fűhrerului». Elser, speriat, refuză la început, dar când i se pune alternativa: sau bomba și plecarea în Elveția cu o sumă însemnată în buzunar, sau..., Elser cedează. Într-un timp relativ scurt timpliarul reușește să construiască o mașină infernală al cărei mecanism îngăduia ca explozia să fie reglată cu zece zile (după alte surse cu opt zile) înainte. Această performanță tehnică, neatinsă de nici un specialist pînă atunci, permite să fie introdusă bomba în coloană înainte ca serviciile de siguranță să înceapă să cerceteze și apoi să păzească sala.

În ziua de 10 noiembrie 1939 «complici» lui Elser s-au ținut de cuvînt. L-au condus pînă la postul de graniță Lörrach, i-au dat banii promiși și o ilustrată, ca amintire... După ce și-a luat rămas bun de la «complici» săi, Elser face câțiva pași în direcția Elveției și... este arestat de Gestapo. Ilustrata drept «amintire» reprezenta berăria de la München: coloana unde a fost introdusă mașina sa infernală avea o mică cruce trasată cu cerneală!

Arestatul este dus la Berlin unde, la sediul Gestapoului, la Prinz Albrechtstrasse, îl interoghează în persoană Heydrich, Müller și Schellenberg. Ce comedie! Pentru ce aceste interogatorii? Pentru un proces care tot nu va avea loc? «Se pare că Elser a fost un fel de «Van der Lubbe» nr. 2 — scria J. Delarue în «Istoria Gestapoului». Procesul incendiului Reichstagului lăsase însă nazizilor o amintire prea neplăcută, așa încît ei nu aveau curajul să însceneze un nou proces senzational». În consecință, Elser este trimis în lagărul de la Sachsenhausen, apoi mutat la Dachau.

Povestea timpliarului münchenez ar fi rămas poate necunoscută dacă, printr-un ciudat concurs de împrejurări, Elser nu i-ar fi întâlnit la Dachau tocmai pe Stevens și pe Best, care au ajuns acolo tot fără proces și complet străini de atentat. Elser le-a povestit totul, de la vizita celor doi «necunoscuți» și pînă la cartea poștală ilustrată cu pricina. El le-a relevat de asemenea că, la cererea «complicilor» săi, prevăzuse bomba nu numai cu un mecanism de întârziere dar și cu un detonator electric care permitea să se declanșeze explozia în orice moment. Este probabil că explozia a fost provocată de acest detonator simplu, după plecarea lui Hitler.

Există și alte fapte care dovedesc că atât atentatul cât și răpirea de la Venlo au fost organizate pentru inducerea în eroare a opiniei publice mondiale. Așa, de pildă, detașamentul condus de Naujocks a sosit la Düsseldorf cu câteva ore înainte de explodarea mașinii infernale a lui Elser. Or, Schellenberg nu avea nevoie de protecția acestui detașament de vreme ce câștigase încrederea englezilor, cu care avusese pînă atunci peste zece întâlniri.

Elser a trăit cinci ani în lagărele naziste, dar cu câteva săptămîni înaintea sfîrșitului războiului, din ordinul lui Himmler, acest martor incomod a fost asasinat de Gestapo. Stevens și Best însă au scăpat și, datorită lor, secretul «atentatului de la Bürgerbräukeller» a fost dezvăluit.

1 La 8 noiembrie 1939 o explozie puternică zguduie berăria Bürgerbräukeller din München doar cu câteva minute după plecarea lui Hitler, care participase acolo la o «întîlnire tradițională». Mașina infernală fusese construită de...

2 ...Georg Elser, la ordinele Gestapoului.

3 La citeva ore după explozia din München, agenții serviciului secret englez maiorul Stevens și...

4 ...căpitanul Best sînt răpiți din localitatea olandeză Venlo, la granița germano-olandeză, de către un detașament SS condus de...

5 ...Alfred Naujocks, «omul cu nasul strîmb». Dedesubturile acestei afaceri misterioase au ieșit la iveală abia după război.

iar lingă microfon, cadavru civilului.

Un amănunt: oamenii din detașamentul lui Naujocks — acești martori jenanți — au fost ulterior lichidați pînă la ultimul, dar cu «omul cu nasul strîmb» nu o dată ne vom mai întîlni în cursul povestirii noastre.

A doua zi, la 1 septembrie 1939, cu câteva ore după provocarea de la Gleiwitz, trupele hitleriște au pătruns în Polonia declanșînd cel de-al doilea război mondial...

«DIAVOLUL ȘCHIOP» IMPOTRIVA AGENTULUI F 479

În istoria spionajului nu sînt rare cazurile cînd, la un moment dat, un agent capabil și demn de încredere trădează și trece de partea adversarului. Uneori pentru bani, alteori din alte motive. Așa s-a întîmplat și cu Mörz, fost funcționar de poliție din Hamburg, un dușman convins al lui Hitler, care după 1933 a emigrat în Cehoslovacia și a luat contact cu serviciul secret din Praga.

Mörz, luînd numele de acoperire Michelson, s-a dovedit un agent destoinic care a făcut multe servicii Republicii Cehoslovace pînă la 15 martie 1939, cînd trupele lui Hitler au ocupat Praga. Mörz-Michelson ar fi luat probabil legătura cu rezistența cehoslovacă și și-ar fi continuat munca dacă nu intra în scenă un anume Mahr, recordman automobilist din Bratislava și ofițer cehoslovac degradat pentru delapidare. Mai târziu, același individ a reapărut sub înfățișarea unui jovial comerciant vienez cu numele de Geullert. De această dată însă el era agentul **Abwehrului**.

Canaris știa că Mörz-Michelson rămăsese la Praga, și în vara anului 1939 l-a însărcinat pe Mahr-Geullert să-l descopere. Misiunea a reușit și Mörz, după o scurtă luptă de stradă, a fost prins și dus la Gestapo. Contraspionajul german a acordat o foarte mare importanță persoanei lui Mörz-Michelson: Canaris însuși a venit la Praga să discute cu

Mörz a reușit să facă cunoștință cu doi agenți britanici, maiorul Stevens și căpitanul Best. «Am mari posibilități la Praga — le-a spus Mörz. Dacă mă ajutați, voi putea lega firele rupte în 15 martie 1939».

Englezii l-au crezut și au chemat de la Londra pe unul din cei mai buni agenți ai serviciului secret cehoslovac din capitala Angliei: maiorul Bartik, poreclit «diavolul șchiop». Canaris și Mörz au aruncat plasa, dar peștele pe care aveau intenția să-l prindă era foarte precaut. În primul rînd, el a respins propunerea lui Mörz de a se întîlni în apropierea frontierei germane. Bartik auzise cîte ceva despre răpirea de către spionajul nazist a naivilor... Întîlnirea a avut loc deci în suburbia Schweningen a orașului Haga, în toamna anului 1939.

Bartik a declarat mai târziu la Londra: «Mörz s-a purtat ciudat, iar la întrebările mele a dat răspunsuri neclare; într-un cuvînt, nu a mai fost Mörz-Michelson pe care l-am cunoscut înainte vreme». Cu toate acestea Intelligence Service a mai organizat o întîlnire cu Mörz, de această dată chiar la Londra. La tratative a asistat și maiorul Gibson, ofițer de legătură între agenții cehoslovaci și Intelligence Service. Bartik a respins din nou orice colaborare cu Mörz, dar englezii, cu toate avertismentele date de Bartik, au menținut legăturile cu «agentul cehoslovac».

UN PSIHIATRU — GENERAL DE CIRCUMSTANȚĂ

Se știe că anumiți generali germani complotau în acea vreme împotriva lui Hitler, deși erau de fapt de acord cu planurile agresive ale acestuia. Lozinca lor suna cam așa: «Război? Da, dar mai târziu, cînd Germania va fi pregătită din punct de vedere militar».

Serviciile lui Heydrich au sesizat cîte ceva din agitația care domnea printre militari, dar nu au reușit să stabilească

...ÎNTR-O BERĂRIE DIN MÜNCHEN EXPLODEAZĂ O BOMBĂ

Hitler avea obiceiul ca în fiecare an în seara zilei de 8 noiembrie să se întîlnească în Bürgerbräukeller, la München, cu naziiștii din vechea gardă, sărbătorînd împreună lovitura de stat (eșuată) a hitleriștilor din 1923. De data aceasta însă tradiționala întîlnire a avut cîteva trăsături ieșite din comun.

Orele 21.30. Hitler ia cuvîntul la berăria «istorică». Cîteva amănunte merită reținute: discursul este extrem de scurt, apoi vorbitorul părăsește brusc localul fără să mai discute cu «veteranii»; Himmler și Göring nu erau de față.

Orele 21.40. O explozie puternică distruge o bună parte a berăriei, omorînd 7 oameni și rănind alți 63.

Orele 22.40. Himmler îi ordonă telefonic lui Schellenberg, care se află la Düsseldorf, să răpească pe cei doi agenți britanici cu care urma să se întîlnească a doua zi la Venlo, un oraș olandez de frontieră.

În dimineața zilei de 9 noiembrie un singur ziar german anunță atentatul: «Völkischer Beobachter», organul oficial al partidului nazist, care consideră explozia ca fiind opera serviciului secret britanic.

Orele 16.00. Schellenberg îi așteaptă pe englezi pe terasa unei cafenele din Venlo. Frontiera cu Germania se află la numai cîteva pași... Dincolo de graniță staționează o mașină cu un detașament SS pregătit pentru operațiuni speciale. Comandantul detașamentului: Naujocks.

Orele 16.10. Un Buick mare de culoare neagră sosește în fața cafenelei. În același moment mașina lui Naujocks, lovind bariera de frontieră, trece în goană granița și pătrunde în Olanda. Naujocks și oamenii lui deschid focul, englezii ripostează. Locotenentul Klop din serviciul secret olandez este rănît și moare mai târziu într-un spital din Düsseldorf. Maiorul Stevens și căpitanul Best sînt scoși din mașina lor, aruncați în automobilul SS-ului și duși peste graniță. Toată acțiunea nu a durat mai mult de cîteva minute: un «kidnaping» perfect organizat cu care se putea mîndri orice bandă de gangsteri.

Mai toți istoricii care se ocupă de «lovitura de la Venlo» pun însă întrebarea: o captură, în definitiv destul de măruntă, a meritat oare riscul unui conflict diplomatic cu Olanda, țara neutră? Confruntînd anumite documente

cadran internațional

rostock — după trei sferturi de mileniu

- note de călătorie -

Am ajuns în Rostock. Dar nu vedem aproape nimic. E o ceață cum probabil numai nordul acesta poate să producă. Simțim răsuflarea rece a Balticeii. Ne izbim aproape unii de alții. În jurul nostru pot fi zgîrie-nori sau clădiri fără caț, e totuna. Plutim prin ceață ca niște fantome.

A doua zi un soare generos ne dezvăluie fața orașului. Arhitectura severă a Nordului. Amesc de stiluri. Rostockul are parfumul și culoarea vechilor orașe hanseatice de la Marea Baltică. Și o vîrstă respectabilă: anul viitor împlinește 750 de ani.

SÜDSTADT

Pe soare, schimbăm cenușul orașului vechi cu policromia noilor cartiere. O plimbare pe arterele largi de la Reutershagen e reconfortantă. Reutershagen I a fost primul cartier nou construit aici, în anii puterii populare. A urmat apoi al doilea și al treilea, alcătuind un mare ansamblu de locuințe. O treime din populația de 180 000 de locuitori a Rostockului s-a mutat în apartamentele confortabile de la Südstadt.

Animăție, magazine frumoase, complexe sportive, școli noi. Mă conving încă o dată că linia noilor construcții a cuprins lumea. Ce păcat că arhitectura aceasta nouă e atât de impersonală. Cu puțin efort mă pot crede în multe din cartierele noastre sau de prin alte părți. Se pare că la acest capitol trebuie să ne resemnăm.

MINUNEA WARNOWULUI

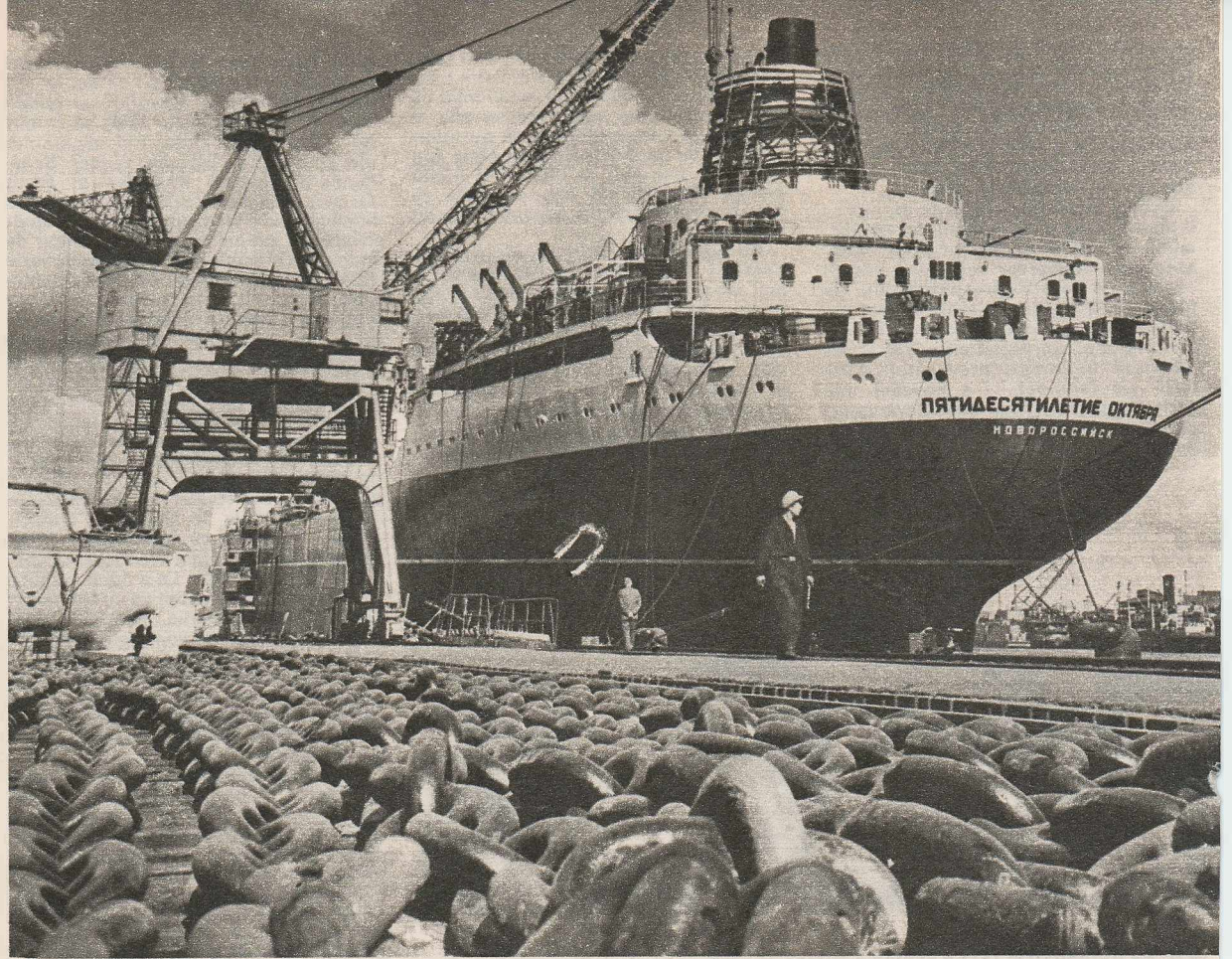
Fără port și fără marile șantiere navale Rostockul ar fi un oraș oarecare. Înainte de război șantierele Rostockului numărau 3 000 de muncitori, iar portul găzduia mai ales flota de pescuit. Se construiau vase mici și se făceau îndeosebi reparații. La sfîrșitul războiului, vechiul șantier naval era ruină și fum. Șantierul Neptun a fost refăcut. Dar Republica Democrată Germană avea nevoie de un mare șantier naval pentru vase de tonaj ridicat și un port capabil să primească vase oceanice.

E aproape incredibil ritmul în care s-a construit la gura Warnowului cel mai mare șantier naval al țării. Și, aproape concomitent, la capătul de sud al unui lac legat de mare printr-un canal lung de 7 kilometri începea construcția noului port Petersdorf.

Omul care ne vorbește a trăit toată această istorie, a fost apoi cîțiva ani pe diferite vase și a schimbat în cele din urmă viața de marinar cu o funcție importantă în port. Vorbește repede și-i aproape imposibil de urmărit:

— Asta este minunea Warnowului, cum se spune la noi.

Traian PROSAN
Fotografia autorului

În întreaga Uniune Sovietică oamenii muncii se întrec pentru a cinste prin noi și însemnate realizări cea de-a 50-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. La Leningrad, colectivul șantierului naval «Baltica» va lansa la apă înainte de termen, două petroliere: «Marele Octombrie» și «Cincizeci de ani ai lui Octombrie» (în fotografie).

al VII-lea congres al a.i.s.p.

- corespondență specială din
bruxelles -

Între 18 și 23 septembrie a.c. s-au desfășurat la Bruxelles, în Palatul congreselor, lucrările celui de-al VII-lea Congres mondial al Asociației internaționale de știință politică. Congresele anterioare ale A.I.S.P. au avut loc la Zürich (1950), Haga (1952), Stockholm (1955), Roma (1958), Paris (1961) și Geneva (1964).

Lucrările Congresului al VII-lea s-au desfășurat într-o serie de ședințe publice precum și în cadrul unor reuniuni pe specialități. Ordinea de zi a ședințelor publice a cuprins: Ideea participării populare în secolele XIX și XX (moștenirea lui Rousseau și Mille); Lucrări recente asupra tipologiei regimurilor politice și asupra dezvoltării; Consensuri și conflicte, în special în țările în curs de dezvoltare; Teoria și practica reprezentării; Dreptul administrativ și științele administrative; Aspectele politice ale funcționării întreprinderilor; Rolul politic al organizațiilor economice internaționale; Neutralitate, neutralism, nealinieră; Politologul și problemele informării sale științifice. Într-o sesiune specială au fost consacrate dezbaterii unor teme ca: Tineretul și viața politică; Aspecte

financiare ale vieții politice; Cercetări electorale; Bunăstarea și politica; Procesele modernizării politice; Cercetări asupra unificării europene; Africa și știința politică; Religia și politica; Utilizarea matematicilor în știința politică; Teorie și metodă în studiul relațiilor internaționale.

La congres au participat aproximativ 750 de persoane din peste 40 de țări. Din țara noastră a fost prezentă o delegație alcătuită din prof. dr. Ioan Ceterchi, prof. dr. Constantin Petre, prof. Ion Vintu, dr. Alexandru Tănase, lector Marin Voiculescu, dr. Damian Hurezeanu. Din partea delegației române a fost prezentat un referat consacrat teoriei și practicii reprezentării în Republica Socialistă România (autori I. Ceterchi și I. Vintu) și s-au făcut mai multe intervenții în cadrul discuțiilor.

Petre CONSTANTIN

„un adevărat triumf“

- corespondență specială din
anglia -

Purtînd pentru a douăsprezecea oară, dincolo de hotarele țării, solia cîntecului și dansului popular românesc, Ansamblul «Ciocîrlia» și-a început primul său turneu în Anglia în orașul Birmingham.

Toate cele opt spectacole prezentate în

această localitate — prima în care a evoluat ansamblul nostru de cîntece și dansuri populare în cadrul turneului său — s-au bucurat de o primire deosebit de călduroasă din partea publicului.

Ziarele locale au oglindit în cronici elogioase acest mare succes. «Chemările entuziaste la rampă au certificat un adevărat triumf al românilor...» — a scris de pildă, «Evening Mail», adăugînd: «Spectacolul are o vivacitate remarcabilă, colorit amețitor, dansuri care îți taie răsuflarea și o muzică pur și simplu captivantă...» «The Birmingham Post» subliniază, la rîndul său, că «Ansamblul a prezentat din bogăția artei, culturii și legendelor țării sale un fragment impresionant și plin de frumusețe» conchizînd: «Putem spune că în rîndurile publicului se află mulți spectatori care dori să revadă acest spectacol de nenumărate ori».

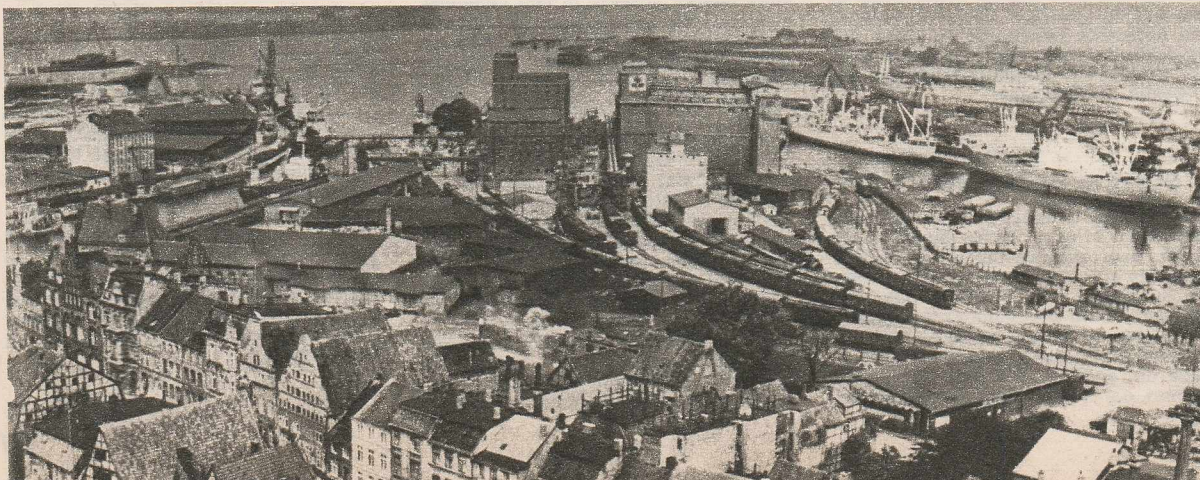
După Birmingham, Ansamblul «Ciocîrlia» și-a continuat turneul dînd spectacole la Nottingham; urmează apoi alte orașe de pe teritoriul insulei britanice, timp de 12 săptămîni.

Angela MOLDOVAN

marginalii

Diferite grupuri din partidul republican desfășoară ample manevre în vederea adjudicării poziției de candidat prezidențial al acestui partid. Doi dintre cei cu perspective în această cursă, guvernatorii Reagan și Romney, s-au întîlnit la o masă de două ore, după care au anunțat, spre stupeora corespondenților, că nu au discutat... politic. De ce? Romney — au precizat purtătorii de cuvînt — aparține sectei mormonilor, care interzice adepților săi «să facă afaceri simbăta» și, întrucît s-au întîlnit toamă într-o asemenea zi iar politica reprezintă «business»-ul lui Romney, astfel de convorbiri au fost excluse.

Acum, observatorii se întreabă: ce interese și mai ales ce consecințe politice s-ar putea ascunde în spatele unor astfel de precizări ostentative? Nu cumva se încearcă liniștirea grupurilor rivale sugerîndu-li-se că nu s-au pus la punct nisaiva înțelegeri secrete de acțiune comună pe seama lor? Posibil. Există însă și riscul ca Romney să nu fie propus pentru că data întrunirii convenției republicane ar putea să cadă într-o zi de simbătă, cînd guvernatorul nu face politică. Sau poate că se va

ALEGERI CANTONALE

de Silviu BRUCAN

Cantonele franceze fac parte din acele exerciții electorale cu caracter local, proprii sistemului așa-numit occidental, ale căror rezultate sînt interpretate după principiul culorilor spectrului. Decisiv este unghiul din care privești, numai că daltonismul are mai multe variante, în funcție de numărul partidelor. Cînd votul este defavorabil partidului aflat la guvern, atunci semnificația alegerilor este redusă oficial la «mărunte treburi locale», în timp ce partidele din opoziție văd în rezultatul votului «o scădere a popularității guvernului» și, desigur, o consacrare mai mult sau mai puțin evidentă a velleităților lor de a-i lua locul, potrivit culorii sau combinației de culori care radiază mai puternic în optica lor.

În asemenea împrejurări se obișnuiește să se spună că adevărul este la mijloc, principiu destul de sănătos atîta timp cît nu este tradus în termeni strict matematici. Într-adevăr, comentatorului care se vrea obiectiv și care se găsește în situația de a fi bombardat de declarații contradictorii, asemănătoare comunicatelor de război a doi sau mai mulți beligeranți, nu-i rămîne o cale mai bună — deși destul de sinuoasă și ea.

Să spunem deci de la început că dacă este adevărat că politica externă a celei de-a 5-a Republici — politică de afirmare independentă a Franței, de respingere a hegemoniei americane, de cooperare europeană și de promovare a relațiilor Est-Vest — n-a fost pusă în cauză la alegerile cantonale, în schimb măsurile social-economice adoptate în ultima vreme de guvernul francez, sub forma celor 35 de ordonanțe, au afectat în mod sensibil votul din cele două duminici precedente. După primul tur de scrutin, ministrul de interne Fouchet caracteriza lapidar situația: «Cîștiguri pentru comunisti și gaulliști, pierderi pentru stînga necomunistă și centru». Există însă cîștiguri și cîștiguri: P.C.F. a obținut 26,36% din voturi, adică procentajul cel mai ridicat atins vreodată într-o alegere cantonală, precizare pe care ministrul de interne nu a mai socotit necesar să o facă. A urmat Federația stîngii democratice și socialiste — 21,55%, gruparea gaullistă — 18,53% (procentaj care nu pare excesiv pentru partidul aflat la putere) și Centrul democratic — 8,10%. În ce privește al doilea tur de scrutin, el este mai puțin elocvent pentru măsurarea influenței partidelor, din cauza coalițiilor și a diferitelor combinații pe plan local. Aplicînd la al doilea tur aceeași tactică eficientă, ca și în alegerile legislative, de a acorda voturile lor unite candidatului de stînga cel mai bine plasat la primul tur, Partidul Comunist și Federația stîngii au obținut un succes răsunător care confirmă o dată mai mult potențialul electoral imens al stîngii franceze cînd este unită.

Desigur, nu trebuie supraapreciate rezultatele acestor alegeri într-o perioadă cînd inșeși cantelele își văd atribuțiile reduse, ca urmare a procesului de concentrare și centralizare nu numai economică ci și administrativă care are loc în Franța ca și în majoritatea celorlalte țări occidentale. Dar, cum spuneam, nici subaprecierea lor n-ar fi justificată.

De altfel, anticipînd oarecum rezultatele, premierul Pompidou declara într-un interviu din «l'Express» că «reforma securității sociale nu poate fi o operațiune care să se

bucure de popularitate». Ar fi și greu ca o operațiune care se face pe socoteala masei salariaților să stîrnească entuziasmul popular, chiar dacă ea este intitulată «reformă».

Adevărul este că Franța a intrat și ea în «conjunctura joasă» din Europa occidentală, numită de unii «minirecesiune». Economia începe să piardă din viteză; consumul intern se reduce treptat, afectînd în prima fază bunurile durabile — automobile, frigider, mașini de spălat etc.; se reduc orele de muncă, inclusiv salariile, șomajul crește (circa 400 000), schimbările cu străinătatea nu înregistrează creșteri. Într-o statistică recentă «Le Monde» arăta că 54,5% din comerțul exterior al Franței se efectuează cu țări vest-europene: 41,6% în cadrul Pieței comune și 12,9% cu Asociația liberului schimb. La aceasta se adaugă 9% cu S.U.A. și 1% cu Canada. Francezii încep astfel să descopere că dacă în primii ani integrarea tratatată în Piața comună a constituit un stimulent — pentru că corespundea unei conjuncturi înalte — în prezent ea «nu este lipsită de risc», cum prea bine notează «l'Express». Astfel, în 1967, R.F.G., care a devenit primul client și totodată primul furnizor al Franței, și-a redus simțitor importurile de pe piața franceză, deoarece în R.F.G. conjunctura se află la nivelul «cel mai coborît»: 19 luni de stagnare, 600 000 de șomeri, deficit bugetar ș.a. Parafrazînd un vechi dicton, revista scria: «Cînd Germania occidentală strănută, Franța își suflă nasul» — constatare care nu-i face prea bucurăși pe campionii integrării.

În aceste condiții, măsurile de «relansare» a economiei luate de guvernul francez își vor vedea eficacitatea limitată de măsurile de «relansare» luate la Bonn, Bruxelles, Haga, excepție făcînd doar Roma, care a trecut în 1964-1965 printr-o conjunctură «joasă» pe care a depășit-o mai ușor în condițiile cînd în celelalte țări ale Pieței comune boom-ul economic era la ordinea zilei. În plus, Franța trebuie să se pregătească pentru marea confruntare de la 1 iulie 1968, cînd toate barierele vamale între cele șase țări vor fi dispărut și marile corporații se vor găsi față în față. Încurajarea fuziunilor marilor societăți industriale franceze pentru a le permite să reziste cu succes competiției directe este unul din obiectivele majore ale celor 35 de ordonanțe guvernamentale. Au și fost realizate o serie de fuziuni răsunătoare în industria chimică, electronică, constructoare de mașini. Toate acestea furnizează explicațiile necesare pentru a înțelege de ce guvernul francez a preferat calea decretelor în locul celei pe care Pompidou o numea «metoda parlamentară clasică». Se știe doar că concentrarea capitalurilor nu se înfăptuiește pentru a-i feri pe salariați. Opoziția fermă a tuturor organizațiilor sindicale franceze față de metoda decretelor social-economice a ilustrat această stare de spirit, iar natura și conținutul ordonanțelor a justificat pe deplin aprehensiunile manifestate față de ele de către muncitorii francezi.

Sub acest aspect, cantonele — deși cu caracter local — sînt de natură a stimula lupta forțelor de stînga din Franța pentru o repartizare mai judicioasă a consecințelor social-economice ale conjuncturii «joase» și ale integrării.

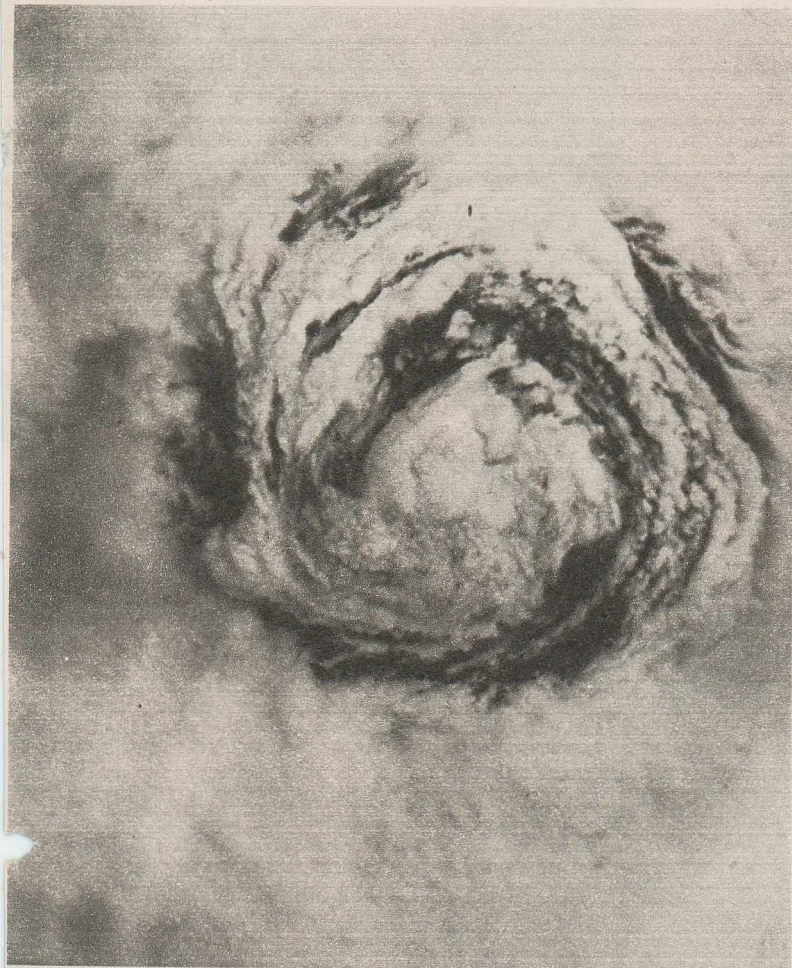
considera că are mai multe șanse să fie ales decît candidatul democrat întrucît, cum presupune și ziarul englez «Daily Mirror», «Romney ar fi un președinte care nu va provoca crize internaționale în zilele de simbătă».

Se știe de mult că pe o coajă de banană se poate aluneca și cădea. Dar dacă se calcă pe o banană întreagă? Întrebarea și-o pun în aceste zile țări latino-americane ca Ecuador, Columbia, Costa Rica, Honduras, Panama, Nicaragua. Și este vorba nu de o singură banană, ci de mii de tone. Aceste țări exportă asemenea fructe în țările Pieței comune în valoare anuală de 100 000 dolari. Or, ele riscă să fie eliminate de pe piață în cazul că se adoptă cererea franceză de a se considera fructele din Martinica și Guadelupa drept «produse domestice franțuzești». Bananele respective vor intra în țările Pieței comune fără taxe vamale, în timp ce produsele celorlalte șase state latino-americane li se vor aplica 20 la sută taxe.

Un amănunt nu lipsit de semnificație: grupul monopolist cel mai vulnerabil la o asemenea măsură este societatea americană United Fruit Company. Un motiv în plus pentru Franța de a încerca să obțină o hotărîre favorabilă în consiliul Pieței comune.

Ministrul de finanțe al Rhodesiei a anunțat că, în ciuda embargoului instituit de guvernul englez, «firme londoneze, de conveniență cu Camera de comerț britanică, au ajutat Rhodesia să înfrîngă sancțiunile. Camera de comerț a dat o dezmințire. Ziarul «Times» pretinde că ambii au dreptate. Cum? Simplu: nici comerțul Rhodesiei cu Anglia nu a scăzut, nici Camera de comerț nu s-a compromis în public sau cu documente. Circulația s-a asigurat prin sistemul reexportărilor de către a treia parte, respectiv Africa de sud. S-a dovedit încă o dată că dacă afacerile sînt afaceri, embargoul nu este embargo. Poate cel puțin o frunză de viță. Și asta, aproape inexistentă».

Nicolae URECHE

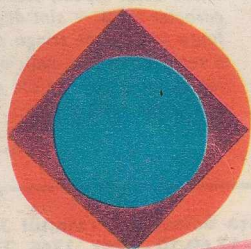
«Ochiul» lui Beulah — centrul uraganului care s-a abătut recent asupra Mexicului și statului Texas din S.U.A. provocînd uriașe pagube — a fost fotografiat de un avion al forțelor armate ale S.U.A. de la o înălțime de aproximativ 20 km, pe cînd uraganul se afla la circa 150 mile de Tampico (Mexic). Uraganului Beulah i-a succedat un altul — «Fern» — al cincilea ciclon tropical al sezonului, format în același loc, la est de insulele Leeward.

La Palatul N.A.T.O. de la Porte Dauphine din Paris se desfășoară în aceste zile o febrilă activitate. Numai că locul militarilor și diplomaților l-au luat... hamalii și trimișii firmelor specializate de transport, care se grăbesc să asigure mutarea mobilierului la noul Sediul al consiliului, din apropierea capitalei belgiene, pînă la data prevăzută pentru încheierea acestei mai puțin plăcute «operațiuni N.A.T.O.»: 15 octombrie.

FLACĂRA. Redacția: București, Piața Scintei 1, raionul 30 Decembrie. Căsuța poștală 4112, Of. 33. Telefon 17.60.10 — int. 1744. TIPARUL executat la Combinatul poligrafic «Casa Scintei».

secretul
meu?

RUJUL
DE
BUZE
sanda

